Meze a možnosti zásahu zpravodajských služeb do lidských práv

Josef Kašpar

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Josef KAŠPAR**
Osobní číslo:	**H118661**
Studijní program:	**B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor:	**Sociální pedagogika**
Téma práce:	**Meze a možnosti zásahu zpravodajských služeb do lidských práv**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude vypracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenského výzkumu. Průběžné výsledky budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce. Práce bude zpracována formou přehledové studie.
S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:
- na charakteristiku zpravodajských služeb České republiky.
- opodstatněnost společenské kontroly zpravodajských služeb České republiky.
- oprávněnost zpravodajských služeb České republiky k získávání informací ve společnosti.
- zasahování zpravodajských služeb České republiky do lidských práv a svobod.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Ústavní zákon č.1/1993 Sb. Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů. Listina základních práv a svobod (usnesení předsednictva ČNR č.2/1993 SB., z 16.12. 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky). zak. č. 153/1994 Sb., o zpavodajských službách České republiky. zak. č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě. zak. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. zak. č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství. Pokorný, L. Základy právní úpravy činnosti zpravodajských služeb. Praha: Policejní akademie České republiky, 2007. Pokorný, L. Zpravodajské služby. Praha: Auditorium, 2012. Zeman, P. Česká bezpečnostní terminologie. Výklad základních pojmů. Brno, MU 2002. Zeman, P. České zpravodajské služby po roce 1989. In Balabán, M., Stejskal, L. a kol. Kapitoly o bezpečnosti. Karolinum, Praha 2010. Zeman, P. Dilema požadavků bezpečnosti ve střetu s občanskými svobodami a pravomoci tajných služeb. In Bezpečnost České republiky a potřeba. ústavních změn. Praha: UK, Právnická fakulta, 2004. Zetocha, K. Zpravodajské služby v nové demokracii.Česká republika. Brno:Barrister & Principal, 2009. Zrun, M., Řehořová, L. Úvod do zpravodajství. Praha: PA ČR, 2007. Zetocha, K. Kontrola zpravodajských služeb v nových demokraciích: Česká republika-případová studie. Politologický časopis, 2005, č.4

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková**
Katedra práva a právní vědy

Datum zadání bakalářské práce: **11. listopadu 2013**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2014**

V Brně dne 11. listopadu 2013

L.S.

INSTITUT MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ * Stud. administrativa * BRNO IČO: 60555670

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, PhD.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby [1)];
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 [2)];
- podle § 60 [3)] odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 [3)] odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Josef Kašpar

.....

Jméno, příjmení studenta

V Brně 3. 1. 2014

.....

Podpis

---

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je koncipována jako přehledová studie, a systematicky je rozdělena do 5 kapitol. Po úvodním výčtu základní terminologie přechází autor k obecné charakteristice zpravodajských služeb a samotného pojmu zpravodajství, popisuje rozdíly v práci zpravodajských služeb a policie, rozděluje zpravodajské služby ČR dle jejich působnosti, naznačuje základní principy práce zpravodajských služeb a rozděluje informace, se kterými zpravodajské služby pracují. V další části je řešena problematika oprávnění, kterými disponují jednotlivé zpravodajské služby České republiky, a která opravňují tyto služby k získávání a uchovávání informací. Dále navazuje popis kontroly zpravodajských služeb, s následným dělením na kontrolu vnitřní a kontrolu vnější. Vzhledem k tomu, že v samotném názvu práce se hovoří o lidských právech, je nezbytně nutné tato práva charakterizovat, rozdělit a také zdůraznit ta, která jsou zpravodajskými službami při používání zpravodajské techniky nejvíce dotčena. V samotném závěru jsou popsány některé případy, ke kterým se vyjadřoval Ústavní soud České republiky nebo Evropský soud pro lidská práva. Občané se při nich domáhali soudní cestou svých základních práv a svobod, do kterých jim bylo dle jejich názoru ze strany státu neoprávněně zasahováno.

Klíčová slova:

Bezpečnost, Bezpečnostní informační služba, informace, kontrola, lidská práva a svobody, oprávnění, Úřad pro zahraniční styky a informace, Vojenské zpravodajství, Zpravodajské služby, zpravodajství.

ABSTRACT

This thesis has been written as a summarizing study containing 5 chapters. The thesis opens by introducing basic terminology, and proceeds to provide a general characteristic of intelligence services and the term intelligence. Furthermore, the thesis describes differences between the work of intelligence services and the police, the intelligence services of the Czech Republic in relation to their competence, the basic principles guiding the work of intelligence services and types of information collected by intelligence services. Moreover, the thesis looks at the powers and responsibilities of Czech intelligence services allowing them to collect and store information. The thesis also focuses on oversight and distinguishes between external and internal oversight. Given the fact, that the title of this thesis mentions human rights it is necessary to devote attention also to this phenomenon. A characterization and differentiation of human rights is provided with focus on those human rights most affected by the use of intelligence technology. The thesis concludes with an analysis of several cases debated by the Czech Constitutional Court or by the European Court of Human Rights in which citizens claimed that the state unlawfully violated their human rights and freedoms.

Keywords:

safety, Security Information Service, information, oversight, human rights and freedoms, powers and responsibilities, Office for Foreign Relations and Information, Military Intelligence, intelligence services, intelligence.

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí bakalářské práce PhDr., Mgr. Zdeňce Vaňkové, za příjemnou tvůrčí atmosféru a mnoho zajímavých postřehů, kterými podpořila mé úsilí při zpracování této práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD **9**
ZÁKLADNÍ POJMY **12**
1 ZPRAVODAJSKÉ SLUŽBY **15**
1.1 Zpravodajství 17
1.2 Modus operandi zpravodajských služeb a policie 18
1.3 Dělení zpravodajských služeb České republiky a jejich mandát 19
1.4 Principy práce zpravodajských služeb 24
1.5 Informace zpravodajských služeb jejich zdroje a rozdělení 25
2 OPRÁVNĚNÍ ZPRAVODAJSKÝCH SLUŽEB ČR **27**
2.1 Vedení evidencí o fyzických a právnických osobách 28
2.2 Zpravodajské prostředky 28
2.3 Použití zpravodajské techniky 29
2.4 Sledování 30
2.5 Krycí prostředky a krycí doklady 31
2.6 Osoby jednající ve prospěch BIS / VZ 32
3 KONTROLA ZPRAVODAJSKÝCH SLUŽEB **33**
3.1 Kontrola zpravodajských služeb České republiky 35
3.2 Vnitřní kontrola zpravodajských služeb 36
3.3 Vnější kontrola zpravodajských služeb 37
4 LIDSKÁ PRÁVA **41**
4.1 Klasifikace lidských práv 46
4.2 Všeobecná deklarace lidských práv 48
4.3 Listina základních práv a svobod (Listina) 48
5 STÍŽNOSTI OBČANŮ NA POUŽITÍ ZPRAVODAJSKÉ TECHNIKY **51**
ZÁVĚR **56**
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY **58**
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK **64**
SEZNAM PŘÍLOH **65**

ÚVOD

„Už Sunzi ve svém traktáku, starém dva a půl tisíce let, „Umění války“ připomínal, že osvícený vládce a moudrý vojevůdce ve svém vojsku vyhledá muže, kteří nad všechny vynikají inteligencí, a učiní z nich zvědy.“[1]

Zpravodajské služby jsou pro širokou veřejnost a mediální svět jistě zajímavým tématem. Příčinou je především utajenost, která přitahuje pozornost. Dobře víme, že s jakoukoli činností prováděnou v utajení se vždy otevírá prostor pro různé spekulace, které jsou často zkresleny knižním nebo filmovým zpracováním. Platí-li však obecně o bezpečnostních sborech, že představují sice významnou, avšak pro širokou veřejnost ne zase tolik známou součást státního mechanismu,[2] platí to tím spíše o ZS.

Již před vznikem samostatného československého státu, tedy v období první světové války, sehrálo zpravodajství svoji nezastupitelnou roli. Tehdejším orgánem zabývajícím se zpravodajskou činností byla tzv. „Maffie“, ve které pod krytím plnil úkoly i profesor Masaryk. Tato organizace pracovala na principu „vlastenecké špionáže“, což v reálu znamenalo, že informátoři neprošli žádným zpravodajským výcvikem.

Po 2. světové válce došlo ke vzniku tzv. východního bloku, řízeného Sovětským svazem. Z pohledu zpravodajských služeb tehdejší Československé republiky začalo dlouhé období omezování občanských práv a svobod, zastrašování, výslechů a zavírání. Státní tajná bezpečnost měla zcela jiné postavení než dnešní demokraticky zřizované zpravodajské služby. Jedním ze zásadních rozdílů byly výkonné pravomoci, tedy např. možnost zadržovat a zatýkat osoby nebo provádět domovní prohlídky. Tyto pravomoci dnešní zpravodajské služby samozřejmě nemají. Nutno podotknout, že činnost každé zpravodajské služby je vždy zásadně ovlivněna režimem, v jehož rámci pracuje.

V dnešních ZS nepracují žádní „Bondové“ a podobní speciálně vycvičení příslušníci, kteří jsou schopni zasáhnout kdekoli podporováni neomezenými zdroji a možnostmi. Meze a možnosti ZS jsou upraveny příslušnými zákony a tyto služby jsou povinny se těmito zákony řídit. Není možné, aby zpravodajské služby, které jsou zřizovány k získávání strategicky důležitých informací pro stát a na jejichž chod jsou vynakládány nemalé finanční obnosy, zneužívaly svého postavení a pracovaly na soukromé objednávky nebo

[1] SUNZI. *Umění války: The art of war.* Vyd. 1. Překlad Radim Pekárek. Brno: B4U, 2008, 100 s. ISBN 978-80-903850-6-1.
[2] MATES, Pavel, Jindřich ŠKODA a František VAVERA. *Veřejné sbory*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 363 s. Právní monografie. ISBN 978-807-3576-042.

překračovaly zcela vědomě své pravomoci ve jménu boje proti terorismu nebo jiných extremistických ideologií.

V období zpracovávání této práce dochází ve světě k odhalování nezákonného odposlouchávání obyčejných nic netušících lidí, nemajících nic společného s terorismem, kterého se dopouští ZS mnoha zemí[3]. Toto vše se děje jaksi pod záminkou národní bezpečnosti. Kde jsou a kdo nastaví v této globální společnosti hranice, které nebude možné překročit. Je otázkou dalšího vývoje ve společnosti, k jakým změnám dojde a bohužel zřejmě též otázkou času, kdy budou tato nově nastavená pravidla opět porušena. Proto je zapotřebí se stále zamýšlet nad novými kontrolními mechanismy, a tím v co možná největší míře eliminovat zneužívání prostředků a informací, kterými zpravodajské služby disponují. A to jak ze strany samotných služeb, tak i jejich zadavatelů.

Cílem této práce je tedy přehledným způsobem předložit čtenáři jeden možný (ne jediný) pohled na činnost zpravodajských služeb České republiky. Aktuální situace není v těchto zpravodajských službách dobrá. Vojenské zpravodajství se potýká s kauzou nezákonného sledování, které navíc probíhalo na základě nezákonného úkolování, a v Bezpečnostní informační službě řeší únik tajných informací, které pravděpodobně vynášel jeden z bývalých důstojníků. Tyto kauzy samozřejmě zpravodajské služby poškozují a v očích veřejnosti nemohou vzbuzovat důvěru. Pracně budovaný důvěrný vztah bývá nadlouho narušen. Svoji úlohu v těchto situacích sehrávají především média, která mnohdy informují o nastalé situaci neobjektivně. Zpravodajské služby mají přitom velmi zúžený prostor pro vlastní obhajobu, neboť se k většině informací nemohou z povahy věci adekvátně vyjádřit. Většina úspěšných akcí, zůstává na dlouhá léta v trezorech služeb a není možné je prezentovat na veřejnosti, což ztěžuje samotné pozitivní vnímání těchto služeb veřejností. Neúspěch nebo selhání jednotlivců jsou naopak velmi atraktivní sousta, která stojí za náležitou medializaci. Pro většinu příslušníků zpravodajských služeb nespravedlivá realita, se kterou se musí denně potýkat.

Nicméně je pravdou, a nemůže být pochyb o tom, že se tyto instituce, jimž jsou svěřeny značná oprávnění při získávání informací důležitých pro stát, pohybují v mnoha případech na samotné hraně zákona. Vzhledem k výše uvedené kauze "PRISM" je zřejmé, že

[3] Viz kauza „PRISM" tajný protiteroristický program. V jeho rámci získávají americká Národní agentura pro bezpečnost (NSA) a Federální úřad pro vyšetřování (FBI) z centrálních serverů devíti velkých internetových společností údaje z elektronické pošty, fotografie a další dokumenty, které lze využívat ke sledování lidí a jejich styků.

v některých případech dospěla situace v monitorování všech představitelných komunikačních prostředků do kritické fáze a samotní představitelé států již jen velmi těžko obhajují tyto zásahy do základních lidských práv a svobod před svými občany. V zájmu principů, jimiž se demokratické státy řídí, je důležité hranici mezi bezpečností a dodržováním základních lidských práv považovat za nepřekročitelnou. Pokud by mělo docházet k jisté toleranci při narušování lidských práv a svobod, mohli bychom se octnout v nedávné minulosti, kdy byla tato práva porušována bez jakýchkoli následků.

Vzhledem ke skutečnosti, že autor této práce se poměrně významnou část svého profesního života pohybuje v blízkosti zpravodajských služeb, pokládá za důležité pokusit se vyvrátit některé polopravdy a mnohdy i nepravdy, které o těchto službách kolují a které se mnohdy přenášejí z generace na generaci. Ambicí této práce je tedy alespoň částečně rozptýlit tyto negativní názory a připojit se k názoru, že navzdory některým pochybením mají zpravodajské služby svoji nezastupitelnou úlohu v demokratickém uspořádání jednotlivých států.

Autor považuje za nutné již v samotném úvodu této práce, která bude koncipována jako přehledová studie, zmínit, že cílem tohoto textu není komplexní analýza zpravodajských služeb České republiky, pro kterou by v této práci nebylo dostatek prostoru, ale především v její teoretické části vysvětlit některé pojmy, které jsou ve zpravodajské komunitě používány, charakterizovat a rozdělit zpravodajské služby České republiky, vymezit je od ostatních subjektů bezpečnosti státu, nastínit používání specifických prostředků získávání informací zpravodajskými službami a popsat mechanismy samotné kontroly ZS.

Praktická část bude pojednávat o lidských právech a svobodách a popíše některá pochybení zpravodajských služeb z hlediska porušování lidských práv a svobod. Pro tyto potřeby bude analyzována dostupná literatura, zákony pojednávající o dané problematice, informace na internetu, v odborných časopisech a patřičná rozhodnutí příslušných soudů.

Na závěr úvodní části uvedu jedno pořekadlo, které svým způsobem vystihuje činnost zpravodajských služeb: *„Intelligence is the second oldest profession in the word, only with lesser morals“* [4] – volně přeloženo: *„Špionáž je druhé nejstarší řemeslo na světě, od nejstaršího řemesla se liší pouze tím, že je amorálnější.“*

[4] KFIR, Moti a Ram OREN. *Agentka Mosadu: Silvia Rafaelová.* Praha. ISBN 978-80-206-1362-2.

ZÁKLADNÍ POJMY

Adresáti zpravodajské služby - „zpravodajské služby s působností na území ČR podávají zprávy prezidentu republiky a vládě jednou za rok a také kdykoli o to požádají. Zpravodajské služby předávají prezidentu republiky, předsedovi vlády a příslušným členům vlády v případech zjištění, která nesnesou odkladu, informace bezprostředně. Dále předávají státním organizacím a policejním orgánům informace o zjištěních, která náleží do jejich působnosti, to neplatí, jestliže by poskytnutí ohrozilo důležitý zájem služby.“[5]

Agent – „výraz agent se běžně objevuje v nejméně dvou (spíše třech) významech a ty se v laickém prostředí navíc často zaměňují. V běžném mediálním použití může agent nést dva odlišné významy. Buď jde o tajného spolupracovníka ZS nebo policejní organizace, nebo - a to je zcela odlišný význam - jde o příslušníka takové služby.

Agent pochází z latinského agens = činný a v obecném jazyce a v různých vědních oborech má řadu užití a významů. V souvislosti se zpravodajstvím a tajnou policií byl tento termín v Evropě nejméně od poloviny 19. století používán výhradně ve významu "tajný spolupracovník", často v negativní konotaci, pejorativně – „konfident, donašeč, práskač“. Tajný spolupracovník z definice není zaměstnancem policie nebo tajné služby. Tajný spolupracovník je "externista", může to být kdokoli; tajný spolupracovník je v utajeném styku s (operativním) důstojníkem (příslušníkem) služby či policejní organizace, který jej řídí. Tajných spolupracovníků může být řada typů. Onen důstojník je naopak státním zaměstnancem ve služebním poměru.

Když se po listopadu ´89 pro institut takového tajného spolupracovníka hledal nový termín, zavedl český právní jazyk sousloví *osoba jednající ve prospěch*. To je tedy správný ekvivalent agenta.“[6]

Agenturní síť – „označení pro skupinu organizačně vzájemně propojených agentů. Propojení může být za určitých okolností hierarchicky členěno, zároveň však nutně neznamená, že se agenti téže sítě musejí (všichni) osobně znát.“[7]

---

[5] Srovnej: zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, § 8 odst. 1-3.

[6] ZEMAN, Petr. *Kdo je agent.* UZSI.cz [online]. ÚZSI [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: http://www.uzsi.cz/cz/kdo-je-agent.html.

[7] ROEWER, Helmut, Stefan SCHÄFER a Matthias UHL. *Encyklopedie tajných služeb ve 20. století.* Vyd. 1. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2006, 544 s. Universum (Euromedia Group). ISBN 80-242-1607-8, s. 17.

Bezpečnost – „stav kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt (zpravidla národní stát, popř. i mezinárodní organizaci) a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních hrozeb efektivně vybaven a ochoten při ní spolupracovat“.[8] Bezpečnost je také možno chápat jako „nejvyšší hodnotu v životě každého jedince, společnosti i státu. V negativním slova smyslu ji chápeme jako nepřítomnost hrozby pro nejvyšší a nejvýznamnější hodnoty daného státu či společenství. V pozitivním slova smyslu ji pojímáme jako nejvyšší cíl a zároveň s tím i jako proces, tady jako výsledek aktivních opatření na poli politiky, ekonomiky, diplomacie a v neposlední řadě i ve vojenství.“[9]

Evropský soud pro lidská práva – „soudní orgán zajišťující plnění závazků vyplývajících z úmluvy Rady Evropy o ochraně lidských práv a základních svobod. Může se na něj obrátit každý občan členské země, tedy i České republiky, když se domnívá, že země nerespektuje jeho práva. Soud sídlí ve Štrasburku.“[10]

Lidská práva – jedna z mnoha definicí hovoří o lidských právech jako o „základních právech občanských a lidských, rozumí se tím v prvém případě práva, která mu stát poskytuje, kdežto ve druhém případě jde o práva, která má člověk nezávisle na jakémkoli státu (označují se též jako práva přirozená). Pojem přirozených práv a tedy rovněž pojem lidských práv vzniká ze základního práva, kterým je právo na život. Lidská práva ve svém souhrnu nejsou ničím jiným než různými kvalitativními stránkami práva na život. Toto rozlišování pochází z pařížské Deklarace lidský a občanských práv z roku 1789.“[11]

Osoba jednající ve prospěch – „osoba starší 18 let, která dobrovolně a utajovaným způsobem poskytuje služby ZS při plnění jejích úkolů“.[12]

Specifické prostředky získávání informací – „zpravodajské prostředky a využívání osob jednajících ve prospěch zpravodajských služeb, jejichž prostřednictvím lze získat informace“.[13]

---

[8] *Česká bezpečnostní terminologie: výklad základních pojmů.* Vyd. 1. Editor Petr Zeman. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2002, 186 s. Sborníky, Sv. č. 11. ISBN 80-210-3037-2, s. 17.

[9] EICHLER, Jan. *Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU a ČR.* Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2011, 214 s. ISBN 978-802-4619-569.

[10] *Evropský soud pro lidská práva.* Novinky.cz [online]. [cit. 2013-09-15]. Dostupné z: http://tema.novinky.cz/evropsky-soud-pro-lidska-prava

[11] *Pojem lidských práv.* Juristic.cz [online]. 17.7.2000 [cit. 2013-09-15]. Dostupné z: http://mezinarodni2.juristic.cz/30481/clanek/mpv1.html

[12] Srovnej: zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, § 15 odst. 1-3.

[13] POKORNÝ, Ladislav. *Základy právní úpravy činnosti zpravodajských služeb.* Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, 73 s. ISBN 978-807-2512-423, s. 53.

Ústavní soud – „je specializovaným autonomním soudním orgánem se sídlem v Brně, jehož postavení a kompetence jsou garantovány přímo Ústavou České republiky. Není součástí obecné soudní soustavy. Jeho základním úkolem je ochrana ústavnosti a práv zakotvených v Ústavě, Listině základních práv a svobod a dalších nejvyšších ústavních zákonech. Rovněž mu přísluší rozhodovat o některých záležitostech týkajících se volebního práva či posuzování, zda mezinárodní smlouvy přijímané naším státem jsou v průběhu jejich ratifikace v souladu s Ústavou.“[14]

Zpravodajství – „ je záměrná a systematická lidská činnost, která zahrnuje všechny fáze utajovaného získávání a zpracování utajených či latentních informací protihráče či protivníka a dále následně jejich předání oprávněnému příjemci. Jejich účelem je odpovědět na relevantní otázky anebo získat včasné varování, potřebné k naplánování a uskutečnění budoucích kroků.“[15]

Zpravodajské služby – jsou „zvláštními orgány státu, jejichž prvořadým cílem, snahou a posláním je chránit stát a společnost tím, že ústavním činitelům a orgánům státní správy opatřují včasné, objektivní a kvalitní zpravodajské informace. Zvláštnost těchto institucí spočívá jednak v metodě opatřování informací, jednak v poli zájmu, na něž se soustřeďují.“[16]

Zpravodajská technika – „zpravodajskou technikou se rozumějí technické prostředky a zařízení, zejména elektronické, fototechnické, chemické, fyzikálně - chemické, radiotechnické, optické, mechanické, nebo jejich soubory, používané utajovaným způsobem, pokud je při něm zasahováno do základních práv a svobod občanů.“[17]

---

[14] *Ústavní soud.* Novinky.cz [online]. [cit. 2013-09-16]. Dostupné z: http://tema.novinky.cz/ustavni-soud#utm_source=search.seznam.cz&utm_medium=hint&utm_term=definice+%C3%BAstavn%C3%ADho+soudu&utm_content=novinky

[15] MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA a Michal MARKO. *Zpravodajství a zpravodajské služby.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 303 s. ISBN 978-807-3804-282, s. 19.

[16] ZEMAN, Petr. *České zpravodajské služby po roce 1989.* In BALABÁN, Miloš; Libor STEJSKAL a kol. *Kapitoly o bezpečnosti.* 2., změn. a dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2010, 483 s. ISBN 978-80-246-1863-0, s. 232.

[17] MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA a Michal MARKO. *Zpravodajství a zpravodajské služby.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 303 s. ISBN 978-807-3804-282, s. 221.

1 ZPRAVODAJSKÉ SLUŽBY

Jednou ze základních povinností státu je, dle ústavního zákona č.110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky[18], zajištění svrchovanosti a územní celistvosti ČR, ochrana jejích demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot.

K tomu, aby mohla být správně vykonávána veřejná moc a celkové rozhodování, je třeba vycházet z adekvátních informací. Z pohledu národních zájmů je tedy povinností státu zajišťovat, vyhodnocovat a využívat mimo jiné i zpravodajské informace.

Zpravodajské služby jsou jedním ze subjektů bezpečnosti státu, mají však mezi nimi zvláštní postavení. Zpravodajskými službami se rozumí státní orgány, které jsou zřízeny za účelem získávání, shromažďování a vyhodnocování informací z bezpečnostní oblasti vymezené působností stanovenou příslušnou legislativou a jejich poskytování oprávněným adresátům - příslušným ústavním činitelům (politickým představitelům), případně dalším státním orgánům, které jim mají pomáhat k co možná nejlepším rozhodnutím. Jde zejména o informace v oblasti bezpečnosti státu, jeho obrany, ochrany utajovaných informací, ekonomických zájmů apod., které pak mohou těmto orgánům posloužit k vytvoření relevantních závěrů a přijetí odpovídajících rozhodnutí.[19]

Posláním zpravodajských služeb je tedy především:

- *předejít strategickému překvapení,*
- *připravovat dlouhodobé prognózy,*
- *podporovat politické postupy,*
- *získávat utajené informace o potřebách, zdrojích a metodách protivníka.*[20]

Jak uvádí Karel Zetocha, zpravodajská služba není pouhou „státní institucí," je to služba vládě ve formě získávání, analyzování a poskytování informací, které mají napomáhat politickým představitelům k co možná nejlepším rozhodnutím. Mnozí odborníci i laická

[18] Více Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.
[19] POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2012, 150 s. ISBN 978-808-7284-216, s. 12.
[20] CIBULA, Igor. *Politici a spravodajské služby*. In: *Spravodajské služby v demokratickej spoločnosti: zborník príspevkov zo sympózia, Bratislava 25. novembra 2008*. 1. vyd. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2009, 112 s. ISBN 978-808-9363-285, s. 21.

veřejnost se obracejí ke zpravodajským službám jako ke státním organizacím, které by měly být schopny na změny v bezpečnostním prostředí adekvátně reagovat.[21]

Naproti tomu zpravodajská služba v užším slova smyslu je taková, jejímž úkolem je pouze shromažďovat a vyhodnocovat zprávy a z dalších aktivních opatření, jako jsou např. sabotážní činnosti, je striktně vyloučena.

Jako „tajné" bývají zpravodajské služby označovány z několika důvodů:

- *snaží se utajovat nejen svoje zprávy a výstupy, ale i samotnou svoji činnost (v některých státech dokonce donedávna i svoji existenci) – pracují utajeným způsobem,*
- *snaží se utajovat svoje postupy, metody, informační zdroje, některé své objekty, své pracovníky a jejich znalosti,*
- *utajují svoje zdroje a také informace, které dostaly například od svých partnerů, či jiných spolupracujících organizací.*[22]

Zpravodajské výsledky musí často zůstat utajené, aby se zajistilo získávání zpravodajských informací i v budoucnu. Zcela konkrétní znalosti a informace zpravodajských služeb by proto měly zůstat delší dobu utajeny, neboť jejich rozkrytí by odhalilo aktuální zaměření, jakož i možnosti stávajících systémů získávání zpravodajských informací.[23]

Jedním z tabu, kterým se řídí většina zpravodajských služeb, je že nikdy nedají z ruky tzv. „raw inteligence", tedy nezpracované originální zprávy agentů a dešifrované nosiče informací, nýbrž jen „finished inteligence", tedy zpracované texty, z nichž jsou vypuštěna krycí jména, kódy a jiné odkazy na zdroje a metody jejich získání. Ty představují trezor každé tajné služby, který nikdy nikomu jinému neotevře.[24]

Kompletní problematiku zpravodajských služeb ČR popisuje především zákon č. 153/1994 Sb. o zpravodajských službách ČR[25], který v § 1 upravuje postavení, působnost, koordinaci, spolupráci a kontrolu zpravodajských služeb, ukládání úkolů zpravodajským

---

[21] ZETOCHA, Karel. *Úvod do studia zpravodajských služeb.* Vojenské rozhledy [online]. 2006, XV, XLVII [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: www.army.cz/avis/voj_rozhl.htm.

[22] ZRŮN, Michal, ŘEHOŘOVÁ, Lucie. *Úvod do zpravodajství*, studijní text pro potřeby posluchačů předmětu Zpravodajské služby, Policejní akademie ČR v Praze, Praha, 2006, s. 10.

[23] *Zpravodajské služby.* UZSI.cz [online]. UZSI [cit. 2013-09-11]. Dostupné z: http://www.uzsi.cz/cz/proc-jsou-zpravodajske-sluzby-tajne.html

[24] *Tajné služby ve světových dějinách: špionáže a utajené akce od antiky po současnost.* Vyd. 1. Editor Wolfgang Krieger. Olomouc: Fontána, 2006, 364 s. ISBN 80-733-6300-3, s. 358-359.

[25] Srovnej: zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR, § 1.

službám, podávání zpráv těmito službami a poskytování informací zpravodajským službám.

1.1 Zpravodajství

„*Zpravodajství ze své definice pracuje s nejasným, s neznámým, s tím, co je úmyslně skryto." George J. Tenet, bývalý ředitel CIA*

Základní význam zpravodajství – „inteligence" lze chápat ve třech významech či úrovních: jako znalost (informací), jako aktivitu a jako organizaci. Výraz „inteligence" tedy označuje jednak organizaci, ale i aktivitu vyvíjenou touto organizací a organizační proces usměrňující tyto aktivity a také samotný produkt, který je výsledkem těchto aktivit.[26] V případě významu označujícím informaci, je však třeba odlišovat „inteligence" - zpravodajskou informaci – tedy již procesem zpravodajské práce prošlý produkt, a „information" jako hrubý materiál, který teprve čeká na další zpracování.[27]

Zpravodajství má v neposlední řadě své místo také v oblasti denního tisku, televizních zpráv a dalších periodik, majících za úkol informovat občany o nových domácích i zahraničních událostech.

Zajímavou definici zpravodajství v kontextu této práce vytvořil RNDr. Petr Zeman „Zpravodajství je záměrná a systematická lidská činnost, která zahrnuje všechny fáze utajovaného získávání a zpracovávání utajených či latentních informací protihráče či protivníka a dále následné jejich předání oprávněnému příjemci. Jejich účelem je odpovědět na relevantní otázky, nebo získat včasné varování, potřebné k naplánování a uskutečnění budoucích kroků. Součástí zpravodajské činnosti jsou aktivity chránící vlastní utajované skutečnosti. Jeho součástí také mohou být utajené preventivní a aktivní zásahy do protivníkova prostředí."[28]

Juraj Kohutiar upřesňuje význam „zpravodajství jako produktu" takto: „ Zpravodajská informace je takový druh informace, která se dá těžko získat, protože je chráněná a je

[26] POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby.* Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2012, 150 s. ISBN 978-808-7284-216, s. 13.
[27] Srovnej: ZETOCHA, Karel. *Úvod do studia zpravodajských služeb.* Vojenské rozhledy [online]. 2006, [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: www.army.cz/avis/voj_rozhl.htm.
[28] ZEMAN, Petr. *Co je zpravodajství.* In: [online]. [cit. 2013-09-11]. Dostupné z: http://absd.sk/co_je_zpravodajství

potřebná pro rozhodovací proces (vlády). Obě podmínky musí být splněny najednou.“[29] Říká tedy, že zpravodajské organizace si svá témata neurčují svévolně či z rozmaru, ale musí se řídit požadavky legitimních autorit.

1.2 Modus operandi zpravodajských služeb a policie

Zpravodajské služby jsou řazeny mezi tzv. veřejné sbory, přičemž je však třeba poukázat na to, že kromě základních společenských charakteristik existuje řada odlišností, jimiž se zpravodajské služby od ostatních veřejných sborů významně liší. Pomineme – li samotné zaměření na zabezpečování informací jako hlavní činnost zpravodajských služeb, spočívá odlišnost zpravodajských služeb od ostatních veřejných sborů zejména v odlišném okruhu prostředků, kterými jiné sbory k naplnění svých funkcí (působnosti) disponují.[30] K vymezení postavení zpravodajských služeb ČR je především třeba objasnit odlišnosti mezi zpravodajskými službami a policejními orgány.

Úkolem policejních orgánů, které mají postavení orgánů činných v trestním řízení a jejichž činnost slouží k vyhledávání, zajišťování a provádění důkazů použitelných v trestním řízení, je zpětně rekonstruovat průběh skutkového děje, zjišťovat a důkazně zajišťovat naplnění jednotlivých znaků skutkové podstaty trestného činu atd. K těmto činnostem jsou policejní orgány vybaveny příslušnými výkonnými pravomocemi policejního typu, jako je zjišťování totožnosti, předvolání a předvedení osoby, její zadržení, provádění výslechu a dalších procesních úkolů.

Na rozdíl od výše popsaného nejsou zpravodajské služby orgánem činným v trestním řízení a nemají žádné výkonné pravomoci, informace jimi získané také zpravidla nejsou použitelné jako důkaz v trestním řízení. Jejich povaha je pouze operativní, umožňující orgánům činným v trestním řízení, příp. pouze zaměřit další procesní postup a relevantní informace převést do procesně využitelné podoby jejich provedením – zprocesněním postupem dle trestního řádu.[31]

Další ustanovení zakotvené v zákoně o zpravodajských službách říká, že „zpravodajské služby předávají státním orgánům a policejním orgánům informace o zjištěních, která náleží do oboru jejich působnosti; to neplatí, jestliže by poskytnutí ohrozilo důležitý zájem

[29] Více k této oblasti: KOHUTIAR, Juraj. *Spravodajská etika.* Asociácia bývalých spravodajských dostojníkov [online]. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://www.absd.sk/spravodajska_etika

[30] POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2012, 150 s. ISBN 978-808-7284-216, s. 15.

[31] POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2012, 150 s. ISBN 978-808-7284-216, s. 30.

sledovaný příslušnou zpravodajskou službou.“[32] Zjednodušeně řečeno, pokud zpravodajská služba vyhodnotí předání informací policejním orgánům jako rizikové, např. z důvodů pokračující zpravodajské činnosti v dané oblasti, nemusí tuto informaci podstupovat dále. Toto ustanovení je dle názoru autora poměrně problematické z pohledu možné kontroly zpravodajských služeb a jejich rozhodnutí, zda poskytnou či neposkytnou informace.

Policie tedy zahajuje svoji činnost tehdy, stal-li se např. trestný čin nebo existuje důvodné podezření, že byl spáchán pokus o trestný čin (ex post). Policie ke své činnosti používá prostředky a metody (vyšetřování), které jsou obvyklé při trestně právním řízení (výslech, svědectví, ohledání). Výsledkem může být např. návrh na sdělení obvinění apod.[33]

Podstata práce zpravodajských služeb spočívá spíše ve shromažďování a analyzování informací o aktivitách směřujících proti státnímu zřízení (ekonomika, obrana, kontrarozvědná činnost, terorismus atd.), z čehož vyplývá, že na rozdíl od policie mají zpravodajské služby spíše preventivní charakter. Zabývají se tedy nejen tím „co je“, ale i tím „co bude“ a „co by mohlo být“.

Aby mohla zpravodajská služba získávat informace, které spadají do její působnosti, je oprávněna disponovat tzv. specifickými prostředky, přičemž některými může být zasahováno do ústavních základních práv a svobod, zejména pak do práva na soukromí. Z pohledu právního platí požadavek na jejich výslovné úpravy zásadně v podobě parlamentní legislativy (zákona), tato úprava by měla být jasná, konkrétní a vyčerpávající.[34]

1.3 Dělení zpravodajských služeb České republiky a jejich mandát

Zpravodajské služby bývají nejčastěji rozdělovány podle charakteru činnosti na **bezpečnostní** (pracují v „předpolí“ činnosti policejních složek, tj. v oblasti definované skutkovými podstatami z trestního zákona – sem patří i ochrana utajovaných skutečností) a **informační** (zabezpečují informační podporu rozhodovacích činností exekutivy ve státem definovaných oblastech „významných zájmů“).[35]

---

[32] Srovnej: zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR, § 8 odst. 3.
[33] ZRŮN, Michal, ŘEHOŘOVÁ, Lucie. *Úvod do zpravodajství*, studijní text pro potřeby posluchačů předmětu Zpravodajské služby, Policejní akademie ČR v Praze, Praha, 2006, s. 25.
[34] POKORNÝ, Ladislav. *Základy právní úpravy činnosti zpravodajských služeb.* Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, 73 s. ISBN 978-807-2512-423, s. 53-54.
[35] SCHNEIDER, Jan. *Struktura zpravodajského systému.* Europeum [online]. 2008 [cit. 2014-01-22]. Dostupné z: http://www.europeum.org/doc/pdf/Jan_Schnaider_zari_final.pdf.

Zpravodajské služby také rozdělujeme dle územní působnosti, a to na kontrarozvědné (vnitřní) a rozvědné (vnější), dle působnosti věcné pak na služby civilní a vojenské. Další možné dělení je na služby ústřední a služby resortní. Nelze opominout ani policejní a specializované zpravodajské služby.

Toto dělení je nutno brát jako zažité a nejčastěji používané, nicméně je na každém státu, jakým způsobem zorganizuje činnost svých zpravodajských služeb a jejich uspořádaní.

Ústřední zpravodajské služby **–** působí na úrovni celého státu a zabezpečují úkoly na strategické úrovni (BIS, ÚZSI, VZ),

Resortní zpravodajské služby – jejich činnost spočívá v podpoře určitého resortu (ministerstva) a jeho informační podpoře,

Policejní zpravodajské služby – poskytují zpravodajské informace oprávněným uživatelům, kteří přijímání opatření v oblasti kriminality; ke své činnosti využívají tzv. operativně pátrací prostředky; dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, § 72 to jsou: služby informátora, krycí prostředky, zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky,

Specializované zpravodajské služby *(technické)* – jejich činnost je zaměřena na využívání technických prostředků jak satelitních, tak i rádiových (NSA, GCHQ),

Česká republika preferuje model rozdělených vnitřních a vnějších civilních služeb a model jedné vojenské služby, v níž je sloučena vnitřní i vnější působnost.

Dle § 3 zákona č. 153/1994 Sb. působí v České republice:

- *Bezpečnostní informační služba,*[36]
- *Úřad pro zahraniční styky a informace,*[37]
- *Vojenské zpravodajství.*[38]

Zpravodajské služby s vnitřní působností neboli kontrarozvědné obecně získávají, porovnávají a vyhodnocují zpravodajské poznatky relevantní pro vnitřní bezpečnost. Jsou

[36] Činnost Bezpečnostní informační služby je uvedena ve speciálním zákoně č.154/1994 Sb. o Bezpečnostní informační službě ze dne 7. července 1994.
[37] Činnost Úřadu pro zahraniční styky a informace není popsána speciálním zákonem. V zákoně 153/1994 Sb., konkrétně v §§ 17-19 je uvedeno zvláštní ustanovení k Úřadu pro zahraniční styky a informace. Úkoly, které jsou této službě zadávány, vycházejí především z Bezpečnostní strategie České republiky, Koncepce zahraniční politiky a jednotlivých usnesení vlády České republiky. Těmito usneseními jsou zadávány ÚZSI konkrétní úkoly a dlouhodobé priority.
[38] Vojenské zpravodajství (VZ) patří rovněž mezi zpravodajské služby upravené speciálním zákonem, a to zákonem č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství ze dne 16. června 2005.

to informace o aktivitách, jež mohou ohrozit svrchovanost, územní celistvost, národní bezpečnost, ústavní pořádek, utajované skutečnosti a významné ekonomicko-politické zájmy státu. Svoji činnost tedy zaměřují na vnitřní nebo z vnějšku pocházející, ale dovnitř směřující rizika. Termín kontrarozvědné služby je zavádějící a často svádí k mylné představě, že hlavní náplní těchto služeb je kontrarozvědná činnost. Tento směr je však pouze jedním z mnoha, kterému se zpravodajské služby věnují.

V České republice výše popsané úkoly zabezpečuje ***Bezpečnostní informační služba***. K ucelenému popisu činností této zpravodajské služby s vnitřní působností můžeme použít definici zákona o zpravodajských službách ČR č. 153/1994 Sb., kde jsou v § 5 odst. 1 vyjmenovány tyto okruhy zabezpečovaných informací:

- *činnost mířená proti demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti ČR,*
- *činnost cizích zpravodajských služeb na našem území,*
- *činnost ohrožující státní a služební tajemství,*
- *aktivity ohrožujících bezpečnost nebo významné ekonomické zájmy státu,*
- *hrozby týkajících se organizovaného zločinu nebo terorismu.*

Druhou stranou mince jsou zpravodajské služby s vnější působností neboli rozvědné, špionážní či výzvědné služby. Tyto získávají informace o zahraničních zemích či pocházející ze zahraničí, usilují o zjištění úmyslů cizích států a v zahraničí působících nestátních subjektů a podílejí se na hájení politických, hospodářských a obranných zájmů vlastní země v zahraničí. Záběr činnosti vnějších služeb je podstatně širší než u služeb s vnitřní působností, jejich působnost bývá vymezena jen obecně a rámcově.[39]

K těmto službám v České republice řadíme ***Úřad pro zahraniční styky a informace.*** Český právní řád uvádí, že zabezpečuje informace, mající původ v zahraničí, důležité pro bezpečnost a ochranu zahraničně politických a ekonomických zájmů ČR.[40]

Jedná se tedy o:

- *politické zpravodajství o zahraničně politických skutečnostech a záměrech, které mohou mít vliv na zájmy ČR,*

[39] POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2012, 150 s. ISBN 978-808-7284-216, s. 25.
[40] Srovnej: § 5 odst. 2 zákona o zpravodajských službách ČR č. 153/1994 Sb.

- *ekonomické zpravodajství o skutečnostech, které mohou mít vliv na strategické ekonomické zájmy, vývoj a ekonomickou bezpečnost ČR,*
- *bezpečnostní zpravodajství o mezinárodním terorismu a jiných asymetrických bezpečnostních hrozbách, ohrožujících bezpečnostní zájmy ČR a její mezinárodní závazky.*[41]

Zákon se tedy omezuje na výslovné vymezení teritoriální působnosti. Působnost věcná musí být dovozována opět teorií. ÚZSI na svých stránkách uvádí, že si je pod touto působností nutné představit získávání a vyhodnocování zpravodajských informací, jež nejsou prostřednictvím standardních prostředků a aktivit (např. diplomacie) dostupné:

- *jejich původ je v zahraničí (i když mohou být získány z území ČR),*
- *mají vztah k problematice, jejímž sledováním byla služba pověřena státem,*
- *nejsou určenému adresátu známy a byly zpravidla získány využitím zpravodajských prostředků.*[42]

Poslední zpravodajskou službou ČR, o které pojednává § 5 odst. 3 zákona č. 153/1994 Sb. je ***Vojenské zpravodajství***. Většina laické veřejnosti se občas stále mylně domnívá, že v České republice existují čtyři zpravodajské služby. Se vznikem tzv. střechového zákona[43] došlo k vytvoření tří služeb oproti čtyřem dřívějším, a to sloučením Vojenského obranného zpravodajství (vnitřní vojenská ZS) a Vojenské zpravodajské služby (vnější vojenská ZS) pod jednu zastřešující instituci nazvanou Vojenské zpravodajství. Je pravdou, že po určité období docházelo vlivem špatného nastavení řídících funkcí k jisté dvojkolejnosti a hovořilo se o tom, že v České republice pracují tři zpravodajské služby, přičemž byly ve skutečnosti čtyři a měly pět ředitelů. K faktickému sloučení obou vojenských zpravodajských služeb došlo až v roce 2005, kdy bylo toto zákonné vymezení naplněno komplexní úpravou přijatou zákonem č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství.

Vojenské zpravodajství se zaměřuje na oblasti vojenského charakteru a má tedy zcela odlišnou oblast působnosti než civilní vnitřní a vnější služby. V § 5 odst. 3 zákona č. 153/1994 Sb. jsou vyjmenovány tyto okruhy zabezpečovaných informací:

- *mající původ v zahraničí, důležité pro obranu a bezpečnost ČR,*

---

[41] *Zpravodajské služby.* UZSI.cz [online]. ÚZSI [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: http://www.uzsi.cz/cz/co-delame.html

[42] AULICKÝ, Petr. *Bezpečnostní správa České republiky se zaměřením na aktuální problematiku zpravodajských služeb.* Brno, 2009. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/108055/pravf_r/. Rigorozní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. s. 128-129.

[43] Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR

- *o zpravodajských službách cizí moci v oblasti obrany,*
- *o záměrech a činnostech namířených proti zabezpečování obrany ČR,*
- *o záměrech a činnostech ohrožujících utajované skutečnosti v oblasti obrany ČR.*

Není zcela bez zajímavosti si uvést, že navzdory absenci jakýchkoli výkonných pravomocí zpravodajských služeb je ve struktuře VZ zakotvena 601. skupinu speciálních sil gen. Moravce. Jedná se o útvar hloubkového průzkumu, který podléhal do roku 2001 utajení.

Zadání tohoto útvaru jsou následující:

Speciální průzkum a zpravodajská činnost - *základní role s vysokou důležitostí, kdy speciální síly poskytují strategické informace, např. pro následné vojenské operace či politicko-vojenská rozhodnutí,*

Ofenzivní činnost - *operace útočného charakteru prováděné za účelem eliminovat cíl zájmu, získat informace, materiál nebo osoby. Mezi typické úderné akce patří: léčka, přepad nebo navádění přesné munice na cíl,*

Podpora a vliv - *zahrnuje operace širokého spektra aktivit zaměřených na podporu zájmových subjektů nebo jejich cílené ovlivňování. Typickým příkladem z minulých operací 601. skss je výcvik speciálních složek afghánských bezpečnostních sil.*[44]

Vojenskému zpravodajství je tedy podřízena vojenská jednotka plnící úkoly hloubkového průzkumu, ale i diverzní a bojové činnosti. Vzhledem k postavení civilních zpravodajských služeb, které jsou zákonem přísně odděleny od jakýchkoli represivních pravomocí, můžeme tento stav považovat za značně asymetrický.[45]

Takto obecně formulovaná působnost zpravodajských služeb vyplývá ze zákona a služby tedy mohou ve vymezeném mandátu konat, bez další specifikace. Např. ustanovení ukládající zabezpečovat informace o počínání zpravodajských služeb cizí moci proti vlastní zemi u tohoto úkolu není třeba další specifikace a obecná formulace postačuje.

Konkrétněji a adresněji bývají rozpracovány úkoly ZS v tzv. seznamech dlouhodobých priorit, které schvaluje vláda nebo její orgány. Tato zadání již nevytváří samotný vládní

[44] Viz 601. skupina speciálních sil: Úkoly 601. skupiny speciálních sil. [online]. [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: http://www.601skss.cz/ukoly.html
[45] BALABÁN, Miloš; STEJSKAL Libor. *Kapitoly o bezpečnosti*. 2., změn. a dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2010, 483 s. ISBN 978-80-246-1863-0, s. 258.

kabinet, ale kooperuje zde se zpravodajskými službami. Tyto priority jsou neveřejné a utajené. Pokud je daný úkol dlouhodobého rázu, může se z takového zadání stát „zadání trvalé. Lze také dojít k situaci, kdy s problémem, který není zařazen mezi zpravodajské priority, mohou pomoci zpravodajské služby a formou vládního usnesení bývá vydán příkaz k jeho řešení. Taková usnesení bývají zpravidla také utajována.

Dle zákona č. 153/1994 Sb., § 5 odst. 4 plní také zpravodajské služby další úkoly, a to pokud tak stanoví zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva, jíž je Česká republika vázána.

1.4 Principy práce zpravodajských služeb

Základní princip činnosti zpravodajských služeb „tajných služeb“ je utajování konkrétních úkolů, které jsou jim zadávány, osob plnících tyto úkoly, zdrojů poskytujících informace, činností, kterými je dosahováno požadovaných informací a v neposlední řadě i samotných informací, které jsou zajištěny a utajovány. Je velmi důležité garantovat jak ochranu identit řídících důstojníků, tak i identitu zdroje poskytujícího informace a zároveň ochranu poskytovaných informací. Zpravodajské služby jsou na tyto zásady velmi citlivé, v případě úniku těchto dat jsou v ohrožení stávající lidské zdroje včetně probíhajících operací, je narušena důvěra ostatních partnerských služeb, která se velmi složitě v tomto prostředí buduje a samozřejmě je to vždy velmi nepříjemný signál pro možné spolupracovníky poskytující informace z prostředí, kteří v mnoha případech raději od zamýšlené spolupráce upustí.

Mezi principy uplatňované ve zpravodajských službách řadíme:

Princip ústavnosti a zákonnosti – dle formulace čl. 2 Ústavy a čl. 3 Listiny práv a svobod a v kontextu této práce se jedná o absolutní požadavek na to, aby zpravodajské služby jako součást státní moci mohly působit jen v takových případech a mezích a takovými způsoby, které stanoví zákon,

Princip vlastní bezpečnosti a utajení – zpravodajské služby tají především úkoly, kterými jsou pověřeny, osoby které tyto úkoly plní a prostředky, které potřebují ke splnění svých úkolů,

Princip nevyhnutné znalosti (need to know) – ten, kdo nepotřebuje konkrétní informaci ke své práci, nesmí ji znát, a naopak, kdo ke své práci tuto informaci potřebuje, znát ji musí,

a to v úplnosti (need to share). Nástrojem uplatnění tohoto principu je tzv. kompartmentace, tj. rozčlenění znalostí, přístupů a kompetencí, horizontální i vertikální.[46]

Princip efektivity – předpokládaný zisk z činnosti zpravodajských služeb nesmí být zjevně nepřiměřený materiálním nákladům na získání příslušných informací ani riziku, kterému by v důsledku této činnosti byl vystaven stát, příslušníci služeb apod.,

Princip předběžné opatrnosti – před započetím zpravodajské činnosti se zvažují nejhorší možné dopady,

Princip ochrany získaných dat – vyjadřuje důležitost ochrany dat (zejména osobních), před neoprávněným nakládáním, včetně povinnosti uchovávat pouze data potřebná k plnění zákonem stanovených úkolů, a to pouze v nezbytném rozsahu a po dobu nezbytně nutnou.[47]

1.5 Informace zpravodajských služeb jejich zdroje a rozdělení

„Jedním ze základních pravidel jak zjistit skutečné úmysly vlád“, poznamenal benátský diplomat Segredo, *„je pravidelné čtení jejich korespondence. Přirozeně se musí provádět nanejvýš diskrétně, ale výhod, které tím člověk získá, nemůže docílit ani tucet excelentních špionů."*[48]

Prakticky celou touto prací prochází jeden velmi frekventovaný pojem. Jedná se o tzv. „informace“. Je jasné, že dnešní společnost je životně závislá na informacích všeho druhu. Informace zpracováváme, vytváříme a poskytujeme pro různé adresáty jak v pracovním procesu, tak i v soukromí. Síla informací dokáže být obrovská. Na celém světě je zaměstnáno mnoho specialistů pracujících s informacemi, jejichž úkolem je včas a přesně najít požadované informace, shromáždit je a pokud možno kvalitně vyhodnotit. Dnešní doba je plná různých informačních technologií, jsme prakticky zahlceni informačním tokem a mnohdy je velmi problematické vytřídit a určit kvalitu informací. Kvalitní informace by měla být především relevantní, přesná, cílená, aktuální, včasná a dochvilná,

[46] MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA a Michal MARKO. *Zpravodajství a zpravodajské služby.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 303 s. ISBN 978-807-3804-282, s. 53.

[47] *Kapitoly o bezpečnosti.* Vyd. 1. Editor Miloš Balabán, Jan Duchek, Libor Stejskal. Praha: Karolinum, 2007, 428 s. ISBN 978-802-4614-403. s. 213-214.

[48] PIEKALKIEWICZ, Janusz. *Historie špionáže: agenti, systémy, akce.* 1. české vyd. Praha: Naše vojsko, 2004, 565 s. ISBN 80-206-0738-2.

dostupná, srozumitelná, koherentní, úplná, důvěryhodná. Měla by být porovnatelná a odpovídat potřebám a poznatkům adresáta.[49]

Jak vlastně vzniká skutečná zpravodajská informace? Dle Michaela Hermana se „shromážděné údaje stávají informací zpracováním do použitelné formy, jakou je zpráva, popis snímku apod. Tato informace je transformována do zpravodajské informace cílevědomou analýzou, výkladem, porovnáním s dalšími relevantními informacemi, promítnutím na širší pozadí atd., aby vyhověla a odpovídala specifickým potřebám uživatele.“[50]

Ono ovšem nestačí mít jenom zpravodajské informace, je nutné jim rozumět a umět s nimi zacházet, a to především v politickém prostředí. Ostatně i Carl Clausewitz psal, že „velká část zpráv, které ve válce dostáváme, si odporuje, ještě více je jich nepravdivých a daleko nejvíce dosti nejistých. Co tu lze požadovat od důstojníka, je určitý stupeň umění je rozlišovat, a to dokáže je tehdy, nechybí-li mu znalost věcí i lidí a úsudek."[51]

V mnoha případech jsou na kompetentních místech lidé, kteří zprávám předkládaným zpravodajskými službami neumí porozumět anebo, což je mnohdy problematičtější, porozumět nechtějí.

Rozdělení zdrojů informací

Jak již bylo uvedeno, zpravodajské služby potřebují ke své činnosti informace, které získávají z různých zdrojů. Základní rozdělení těchto zdrojů je následující: [52]

- **„Otevřené zdroje“** veřejně dostupné každému ať již zdarma, nebo za úplatu,
- **„Zdroje s omezeným přístupem“** jsou přístupné pouze omezenému okruhu osob (údaje z evidencí, registrů),
- **„Specifické zdroje“**, z nichž lze informace získat pouze použitím zvláštních, pro zpravodajské služby charakteristických, prostředků. Tyto prostředky se označují jako „specifické prostředky získávání informací“ a ty se dále dělí na „zpravodajské prostředky“ a „osoby jednající ve prospěch služby“.

---

[49] LACKO, Branislav. *Informace a jejich využití.* IT SYSTÉM, 2011, roč. 3, č. 4, 52 s. ISSN: 1212-4567.
[50] HERMAN, Michael. *Intelligence services in the information age: theory and practice.* Reprint. London: Frank Cass, 2001. ISBN 978-071-4681-962.
[51] CLAUSEWITZ, Carl von. *O válce.* Vyd. 3., V nakl. Academia 1. Překlad Zbyněk Sekal. Praha: Academia, 2008, 749 s. Evropa, sv. 13. ISBN 978-802-0015-983,s. 68.
[52] POKORNÝ, Ladislav. *Základy právní úpravy činnosti zpravodajských služeb.* Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, 73 s. ISBN 978-807-2512-423, s. 53.

2 OPRÁVNĚNÍ ZPRAVODAJSKÝCH SLUŽEB ČR

Podle ustanovení § 2 odst. 3 Ústavy a § 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod může státní moc a její orgány své pravomoci uplatňovat, jen pokud to dovolí zákon, tedy jen v případech, mezích a způsobech, které jsou zákonem dovoleny.[53]

Základním principem právního státu je zásada, že „státní orgány mohou činit pouze to, co je jim výslovně zákonem povoleno“. Avšak ani v zákoně o zpravodajských službách ani v žádném z resortních předpisů vyjádření této zásady již v současné době nenalezneme. Pro výslovné potvrzení daného principu v oblasti zpravodajských služeb je tak nutné nahlédnout do zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, kde je v ustanovení § 46 uvedeno, že toto spočívá v nestranném, řádném a svědomitém plnění služebních povinností příslušníka, které pro něj vyplývají z právních předpisů, služebních předpisů a rozkazů.[54]

Oprávnění, jež by měl zákon svěřovat zpravodajským službám, jsou předmětem diskuzí, při kterých jde o nalezení rovnováhy mezi zajištěním bezpečnosti a požadavky na ochranu práv a svobod občanů. V období po útocích na světové obchodní centrum v New Yorku byl patrný nárůst oprávnění umožňujících zpravodajským službám účinnější boj s novým fenoménem, který vyvstal v podobě radikálních fundamentalistů ochotných zemřít ve jménu Alláha kdekoli na světě. Problémová zůstává otázka lidských práv, do kterých bylo, a je i dnes, v mnoha případech neoprávněně zasahováno ve jménu boje proti terorismu.

V České republice byly zákonem č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách, k plnění jejich úkolů svěřeny tato oprávnění:

- *vést evidence obsahující údaje o fyzických a právnických osobách*,
- *používat specifické prostředky získávání informací*,
- *žádat informace od orgánů veřejné správy*,[55]
- *je-li to nutné k utajení jejich činnosti, mohou zpravodajské služby a jejich příslušníci používat zvláštní způsoby vykazování údajů při hospodaření*

[53] POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2012, 150 s. ISBN 978-808-7284-216, s. 100.
[54] AULICKÝ, Petr. *Bezpečnostní správa České republiky se zaměřením na aktuální problematiku zpravodajských služeb.* Brno, 2009. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/108055/pravf_r/. Rigorozní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. s. 119.
[55] Viz § 11 zákona č. 153/1994 Sb. o zpravodajských službách ČR, ve znění pozdějších předpisů.

s prostředky státního rozpočtu včetně devizového hospodaření, přiznávání daně z příjmů, vykazování údajů pro účely státní sociální podpory, vykazování pojistného všeobecného zdravotního pojištění a pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Tento zvláštní způsob vykazování údajů stanoví vláda,[56]

- *při plnění úkolů podle zákona o ochraně utajovaných informací využívat oprávnění specifikovaná tímto zákonem.*[57]

2.1 Vedení evidencí o fyzických a právnických osobách

K plnění úkolů, jež jsou zadávány zpravodajským službám, je zapotřebí informací o fyzických a právnických osobách. To znamená, že zpravodajské služby musí vést evidence, které obsahují tyto informace. Oprávnění k vedení evidencí musí být zakotveno v zákoně, protože se dotýká základních lidských práv a svobod, které jsou zakotveny v Listině základních práv a svobod.

Další právní normou vztahující se k této problematice je zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, který řeší veškeré zpracování osobních údajů, včetně zpracování a využívání osobních údajů ze strany státních orgánů. Pro zpravodajské služby zákon stanovil rozsáhlé výjimky[58] z povinností, které musejí plnit jiní správci a zpracovatelé.[59]

2.2 Zpravodajské prostředky

Zpravodajskými prostředky se rozumí disciplíny nebo také zdroje a nástroje sběru informací. V mezinárodní terminologii se až na jednu výjimku označují anglickými zkratkami s koncovkou INT (intelligence). Jedná se o otevřené zdroje (Open Source Intelligence - OSINT), zpravodajskou operativní práci (Human Intelligence - HUMINT), rádiové zpravodajství (Signal Intelligence - SIGINT), zobrazovací zpravodajství (Image Intelligence - IMINT) a mezinárodní spolupráci zpravodajských služeb, zvanou LIAISON.[60]

---

[56] Srovnej: zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR, § 20.
[57] Viz § 140. odst. 4. zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací.
[58] Viz § 3. odst. 6. zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.
[59] POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby.* Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2012, 150 s. ISBN 978-808-7284-216, s. 104.
[60] *Zpravodajské služby.* UZSI.cz [online]. ÚZSI [cit. 2013-09-11]. Dostupné z: http://www.uzsi.cz/cz/metody-sberu-zpravodajskych-informaci.html

2.3 Použití zpravodajské techniky

Povolení k použití zpravodajské techniky vydává předseda senátu Vrchního soudu, a to jen v případě, kdy získání potřebných informací jiným způsobem je neúčinné, podstatně ztížené nebo zcela nemožné. Vydané povolení platí nejdéle tři měsíce a v žádosti o jeho vydání musí být uvedeny důvody, druh techniky, doba, místo použití a identifikační údaje o zájmovém objektu.[61]

Zpravodajská technika je prostředkem, jehož použitím se již z jeho pojmového vymezení zasahuje do základních lidských práv, a proto je podmínkou jejího použití předchozí povolení ze strany soudce. Zvláště odposlech telekomunikačního provozu je podrobován velmi kritickému zkoumání a hodnocení především s ohledem na to, že je svou podstatou závažným zásahem do základních práv garantovaných Listinou základních práv a svobod.[62] Česká právní úprava se drží spíše tendence přísného zkoumání dodržování formální stránky jeho použití, jejíž naplnění je preferováno před stránkou věcnou či obsahovou.[63]

Použití zpravodajské techniky zpravodajskými službami České republiky je popsáno v zákoně o BIS a o VZ a vychází z těchto principů/zásad:

- ***předchozí povolení soudem*** *– zákony ČR upravující oprávnění k použití zpravodajské techniky vyžadují povolení soudcem, a to bezvýjimečně předchozí*,
- ***zásada subsidiarity*** *– považuje zpravodajskou techniku za poslední možnost, tedy použití zpravodajské techniky je přípustné pouze podpůrně, tedy jen tehdy, jsou-li jiné prostředky neúčinné, selhávají či jsou zjevně nevhodné či nemožné,*
- ***zásada proporcionality*** *– vyžaduje, aby závažnost záměrů a činností, které ohrožují zájmy státu, resp. „veřejného dobra" a závažnost zásahu do soukromé sféry jednotlivce, byly ve vyváženém vztahu*

---

[61] Srovnej: *Zpravodajské prostředky*. BIS.cz [online]. BIS [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: http://www.bis.cz/cz/zpravodajske-prostredky.html.

[62] čl. 4, Základní listiny práv a svobod stanoví, že:

- povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod,
- meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou základních práv a svobod upraveny pouze zákonem,
- zákonná omezení základních práv a svobod musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky,
- při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu; taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.

[63] POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2012, 150 s. ISBN 978-808-7284-216, s. 108-109.

- ***časové omezení*** *– povolení použití zpravodajské techniky je zákonem vždy omezeno stanovením maximálně možné doby použití,*
- ***vnější kontrola použití zpravodajské techniky*** – kromě předchozí a následné kontroly soudní, podléhá použití zpravodajské techniky parlamentní kontrole (zvláštním kontrolním orgánem Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky).[64]

Je nutné podotknout, že záznamy telekomunikačního provozu pořízeného zpravodajskou službou nejsou dle Nálezu ÚS sp. Zn. 1 ÚS 3038/2007 použitelné jako důkazní materiál v trestním řízení.[65]

„Použitím zpravodajské techniky, pokud jím není zasahováno do základních práv a svobod, není:“

- zachycování, poslech, monitorování a vyhodnocování informací, které jsou šířeny způsobem, jenž k nim umožňuje přístup předem neurčeného okruhu osob,
- pořizování obrazových nebo zvukových záznamů,
- používání zabezpečovací a nástrahové techniky,
- monitorování telekomunikačního, radiokomunikačního nebo jiného obdobného provozu bez odposlechu jeho obsahu, popř. zjišťování údajů o tomto provozu.[66]

2.4 Sledování

Sledování je jedním z nejúčinnějších nástrojů sloužících k získávání informací. V demokratickém právním státě může být použito výhradně na veřejně přístupných místech. Vzhledem k tomu, že v případě sledování nedochází k žádnému zasahování do základních práv a svobod osob, omezuje se i zákonné vymezení na pouhé konstatování, že o použití sledování a o jeho dokumentaci rozhoduje ředitel nebo jím určený vedoucí organizačního útvaru.

Cílem sledování je získávat informace o osobách (např. jejich denní režim a styky), věcech (naplňování a vybírání mrtvé schránky), objektech (provoz a návštěvy v nich) a prostorách

---

[64] MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA a Michal MARKO. *Zpravodajství a zpravodajské služby.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 303 s. ISBN 978-807-3804-282, s. 227.

[65] Viz str. 50-51.

[66] Srovnej: zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, § 8 a zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, § 8, odst. 2.

(podezřelý zájem o vojenské prostory).[67] Výsledkem sledování může být fotografická, filmová nebo zvuková dokumentace.

V dřívějších dobách se používalo buď otevřeného, nebo skrytého sledování. Otevřené sledování je takové, o němž sledovaná osoba ví. Cílem takového sledování může být znemožnění snímkování nebo naplnění mrtvé schránky atd. V nedemokraticky řízených státech je otevřené sledování používáno k provokacím nebo šikaně, např. osob stojících v opozici k tamnímu režimu. V dnešních civilizovaných zemích se již tento typ sledování nepoužívá.

I když je sledování pouhým servisem operativní činnosti, představuje nesmírně důležitý a nezastupitelný segment zpravodajské práce. V rámci zpravodajských aktivit patří sledovací operace k nejnákladnějším. Až na výjimky jde o týmovou práci sehrané skupiny sledovačů, které podle potřeby používají vlastní nohy, auta a různá technická zařízení.[68]

Důležitým parametrem, který musí být při sledování dodržován, je, že nemůže být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zajišťován obsah jiných písemností a záznamů za použití technických prostředků, jak je to možné v případě sledování osob a věcí podle §158 odst. 3 trestního řádu. Takový případ, při němž by bylo za utajeného použití technických prostředků zasahováno do základních lidských práv a svobod občanů, by byl použitím zpravodajské techniky, při němž by musely být splněny všechny zákonné podmínky pro její použití včetně předchozího písemného povolení předsedy senátu Vrchního soudu.[69]

2.5 Krycí prostředky a krycí doklady

Krycí prostředky a krycí doklady slouží k utajení skutečné totožnosti příslušníka nebo jeho příslušnosti ke zpravodajským službám nebo k utajení skutečných zájmů nebo objektů zpravodajských služeb, je-li toto utajení nutné pro plnění úkolů Bezpečnostní informační služby (BIS).

Krycím dokladem nesmí být průkaz prezidenta republiky, poslance nebo senátora Parlamentu, člena vlády, guvernéra České národní banky, člena Nejvyššího kontrolního

[67] CHURAŇ, Milan. *Encyklopedie špionáže: ze zákulisí tajných služeb, zejména Státní bezpečnosti*. 2. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Libri, 2000, 431 s. ISBN 80-727-7020-9.
[68] *Zpravodajské prostředky: sledování*. BIS.cz [online]. BIS [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: http://www.bis.cz/cz/zpravodajske-prostredky.html.
[69] POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2012, 150 s. ISBN 978-808-7284-216, s. 123.

úřadu, soudce Ústavního soudu, dále služební průkaz soudce nebo státního zástupce anebo doklad žijící osoby.[70]

Mezi krycí doklady patří různé průkazy totožnosti, pasy, ale i některé listiny, jejichž vyhotovení zpravodajská služba potřebuje k plnění svých úkolů.

Bezpečnostní informační služba zajišťuje a zřizuje krycí doklady nebo prostředky vlastními silami na základě rozhodnutí ředitele BIS. O vydaných a zřízených krycích dokladech a prostředcích vede evidenci. Je-li to vzhledem k povaze krycího dokladu nutné, může BIS v nezbytné míře zajistit v informačních systémech vložení, změnu nebo vymazání údajů souvisejících s krycím dokladem, příp. blokování těchto údajů.

Ředitel Vojenské zpravodajství rozhoduje o opatření nebo zřízení krycích dokladů pro VZ. Krycí doklady pro tuto službu zabezpečuje ministerstvo obrany, ministerstvo vnitra nebo Bezpečnostní informační služba. Evidenci těchto dokladů vede Vojenské zpravodajství.

Krycí doklady pro Úřad pro zahraniční styky a informace (ÚZSI) zajišťuje ministerstvo vnitra.

2.6 Osoby jednající ve prospěch BIS / VZ

Bezpečnostní informační služba a Vojenské zpravodajství jsou oprávněny při plnění svých úkolů využívat služeb poskytovaných osobami jednajícími v jejich prospěch. Osobou jednající ve prospěch těchto služeb se pro účely tohoto zákona rozumí fyzická osoba starší 18 let, která dobrovolně a utajeným způsobem poskytuje služby k plnění úkolů ZS. Zpravodajské služby mají povinnost ochraňovat tyto osoby jednající před vyzrazením a způsobením újmy na cti, životě, zdraví nebo majetku, která by jim mohla vzniknout pro poskytování těchto služeb nebo v souvislosti s ním.[71]

Pro osobu jednající ve prospěch služby se často používá označení **agent**.[72] Příslušník zpravodajské služby má své agenty, od kterých získává informace z daného prostředí. Agent je osoba stojící vně organizační struktury, což je často mylně interpretováno a zaměňováno s řídícím příslušníkem.

[70] Srovnej: zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, § 13.
[71] Srovnej: zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě § 15 odst. 1-3.
[72] Blíže popsáno v kapitole základní pojmy.

3 KONTROLA ZPRAVODAJSKÝCH SLUŽEB

Zpravodajské služby jsou vzhledem k prostředkům a zákonným možnostem, které mají k dispozici, poměrně významným mocenským nástrojem. Aby nedocházelo ke zneužívání ZS skupinami nebo jednotlivci sledujícími určité cíle, je nutné nastavit kontrolní mechanismy jak ze strany exekutivy, tak ze strany moci zákonodárné a soudní. Je vhodné zakomponovat do kontrolních mechanismů i opozici, která by měla mít přístup k informacím, a tím zamezit zbytečnému podezření ze zneužití ZS proti ní.

Je zapotřebí zdůraznit, že kontrolní orgán nemá rozhodovací pravomoci, což je důležité především u kontroly ze strany moci zákonodárné. Tato pravomoc náleží moci exekutivní a docházelo by tím k narušování dělby moci.

Problémem jakékoli kontroly ZS je požadavek na utajení, který je „alfou a omegou" veškeré zpravodajské činnosti. Zpravodajské služby si velmi úzkostlivě chrání své zdroje a otevřené vyšetřování jim spíše škodí.

Je známým faktem, že zpravodajské služby nemají v mnoha případech jiné možnosti jak zajistit potřebné informace a tak při své činnosti zasahují do základních lidských práv a svobod. Zákonná úprava je nastavena tak, aby k zasahování do těchto práv docházelo v co možná nejmenší míře a jen pokud je to bezpodmínečně nutné k plnění jejích úkolů.

V současné době převládá mezinárodní konsenzus v otázce demokratické kontroly zpravodajských služeb. Mezinárodní organizace jako Organizace spojených národů (OSN), Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OSCE), Parlamentní shromáždění Rady Evropy (PACE) – jednoznačně uznávají, že by se měly zpravodajské služby podrobovat demokratické kontrole. Od roku 2006 byla Radou Evropy[73] a Západoevropskou unií[74] zařazena demokratická parlamentní kontrola zpravodajských služeb jako nezbytný předpoklad jejich existence a fungování.[75]

---

[73] Doporučení 1713/2005 z 23. června 2005, [cit. 2013-01-11]. Parlamentní shromáždění Rady Evropy [online]. Dostupné z: http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta05/ EREC1713.htm

[74] Rezoluce č. 113 ze 4. prosince 2002, [cit 2012-11-11]. Shromáždění Západoevropské Unie [online]. Dostupné z: http://www.assembly weu.org/en/documents/sessions_ordinaires/pv/2002/pv09.php# P225_15553.

[75] SKORUŠA, Leopold. *Kontrola zpravodajských služeb.* Brno, 2009. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/169583/pravf_m/?id=213264. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. s. 21.

Z dokumentu Rady Evropy mimo jiné vyplývá, že:

- *fungování ZS musí být založena na jasných a příslušných právních předpisech pod dohledem soudu,*
- *minimální podmínkou je, aby každý parlament měl přiměřeně fungující specializované výbory; dohled nad zpravodajskými službami, jejich pravomocemi a rozpočty,*
- *podmínky pro použití výjimečných opatření, která tyto služby používají, musí být stanoveny zákonem v přesně daných mezích,*
- *za žádných okolností by neměly být zpravodajské služby zpolitizované, neboť musí být schopny podávat informace politickým představitelům objektivní, nestranné a profesionálním způsobem; jakákoli omezení v občanských a politických právech bezpečnostních pracovníků musí být stanovena zákonem,*
- *výbor ministrů Rady Evropy vyzývá k přijetí Evropského kodexu etiky intelligence*[76] *v podobném duchu, jako Evropského kodexu policejní etiky, která byla přijata Radou Evropy,*
- *křehká rovnováha mezi důvěrou a odpovědností může do jisté míry fungovat na principu odložené transparentnosti, což předpokládá odtajnění důvěrných materiálů po určité době předepsané zákonem,*
- *konečně je třeba parlament pravidelně informovat o změnách, které by mohly mít vliv na obecnou politiku (ve zpravodajském smyslu).*

Poměrně zásadní dilematem, kterému se v demokraticky řízených státech nelze vyhnout, je jakým způsobem nastavit kontrolní mechanismy nad institucemi veřejné správy, které jsou důležité pro bezproblémový chod státu a mezi které řadíme i zpravodajské služby. Ponechání jisté míry autonomie, je v případě zpravodajských služeb nezbytné.

Transparentnost zpravodajských služeb je v tomto ohledu omezená, neboť ZS nemohou o svých činnostech a operacích informovat v plném rozsahu.

Tajemství obklopující ZS může poskytovat krytí pro nelegální a eticky pochybné praktiky, na kterých se mohou některé části "agentur" podílet. V takových případech může být vážně ohrožen demokratický proces, a to jak ze strany politických stran, tak i některých občanských skupin, které mohou ZS zneužívat ve jménu bezpečnosti. V takových

[76] Blíže k pojmu Intelligence viz kapitola 1.1

případech může docházet při sběru, ukládání a šíření osobních údajů k narušení soukromí mnoha jedinců.

3.1 Kontrola zpravodajských služeb České republiky

V obecné rovině lze kontrolu zpravodajských služeb rozdělit na kontrolu vnitřní, tedy kontrolující mechanismy a činnosti uvnitř ZS, a kontrolu vnější, tedy vykonávanou orgánem stojícím vně služby. Zákon o zpravodajských službách svěřuje kontrolu ZS vládě a parlamentu. Vymezení rozsahu a způsobu kontroly ZS má stanovit zvláštní zákon, který nebyl doposud vydán. I přesto probíhají ve zpravodajských službách níže popsané legitimní kontrolní procesy. Kontrola parlamentem ve vztahu k Bezpečnostní informační službě je upravena zákonem č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě (§§ 18-21) a ve vztahu k Vojenskému zpravodajství ji upravuje zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství (§§ 21-24).

Úřad pro zahraniční styky a informace, tedy druhá civilní (výzvědná) služba, byl sice zákonem č. 153/1994 Sb. zřízen, avšak do dnešní doby není podroben kontrole parlamentem. Přijetím zákona č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, ve znění zákona č. 274/2008 Sb. a zákona č. 290/2005 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o Vojenském zpravodajství došlo nejenom k faktickému sloučení výzvědné a kontrarozvědné části Vojenského zpravodajství, ale i k vytvoření právního prostředí pro efektivnější kontrolu předmětné zpravodajské služby.[77]

Kontrola zpravodajských služeb je koncipována jako nutný předpoklad pro jejich řádné fungování z hlediska jejich zákonných oprávnění. Přestože zpravodajské služby ČR nemají žádné výkonné pravomoci, tzv. represivní pravomoc nedisponují žádnou formou donucení blíže nespecifikovaného subjektu k plnění svých zákonných povinností, jako je např. možnost omezení osobní svobody, zajištění osoby, odnětí věci, prohlídka osoby, zajištění, odstranění a zničení věci a násl.[78] nebo možnosti předvolání a předvedení, výslechu a zadržení (mimo § 76[79]odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb).[80]

[77] SKORUŠA, Leopold. *Kontrola zpravodajských služeb.* Brno, 2009. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/169583/pravf_m/?id=213264. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. s. 23.
[78] Srovnej: zákon č. 273/2008 Sb., Policie ČR, §§ 24-59.
[79] Srovnej: zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád. § 76 odst. 2.
[80] KRÁTKÝ, Jaromír. *Zpravodajské služby České republiky z pohledu de lege lata a de lege ferenda.* Brno, 2013. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/402951/pravf_m/?id=138263. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. s. 41.

3.2 Vnitřní kontrola zpravodajských služeb

Posláním vnitřní kontroly je zamezit aktivitám, které jsou neslučitelné s postavením a fungováním zpravodajských služeb, nepřipustit ohrožení její bezpečnosti, zneužití a únik informací, odhalovat porušování vnitřních předpisů a upozorňovat na případné nedostatky a chyby ve využívání prostředků v oblasti materiálního, technického a administrativního zázemí.[81]

Kontrola uvnitř zpravodajských služeb probíhá jak na úrovni jednotlivých stupňů řízení, tak vnitřními orgány služeb, které jsou k tomu určeny. V prvním případě se jedná o stanovení odpovědnosti řídících funkcionářů, a to především ředitele služby a jeho náměstků.

Zásadní odpovědnost za kontrolou nad dodržováním zákonných norem mají ředitelé jednotlivých ZS. Odpovědnost a jmenování jednotlivých ředitelů popisuje § 4 zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR, a to takto:

- *ředitele Bezpečnostní informační služby jmenuje, po projednání ve výboru poslanecké sněmovny parlamentu příslušném ve věcech bezpečnosti, vláda. Z výkonu své funkce je ředitel Bezpečnostní informační služby odpovědný vládě, která ho též odvolává,*
- *ředitele Úřadu pro zahraniční styky a informace jmenuje a odvolává ministr vnitra se souhlasem vlády. Z výkonu své funkce je ředitel Úřadu pro zahraniční styky a informace odpovědný ministru vnitra,*
- *ředitele Vojenského zpravodajství jmenuje, po projednání ve výboru poslanecké sněmovny parlamentu příslušném ve věcech bezpečnosti, ministr obrany se souhlasem vlády. Z výkonu své funkce je ředitel Vojenského zpravodajství odpovědný ministru obrany, který ho též se souhlasem vlády odvolává.*

[81] *Kontrola a dohled: vnitřní kontrola.* BIS.cz [online]. BIS [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://www.bis.cz/vnitrni-kontrola.html

Co se týče orgánů pověřených kontrolní činností uvnitř ZS, je třeba je rozčlenit dle jejich působnosti, a to na orgány:

Inspekce

Tento odbor je přímo podřízen ředitelům jednotlivých služeb a zpravidla je oddělen od dalších útvarů. V řízení o trestných činech příslušníku je orgánem činným v trestním řízení v postavení policejního orgánu. Mezi její činnosti spadá prověřování různých podnětů, oznámení nebo stížností. Kontroluje dodržování předpisů a to jak právních, tak i vnitřních. Její činnost prochází napříč celou službou. Vlastní inspekce mají kromě UZSI všechny zpravodajské služby ČR.

Vnitřní bezpečnosti

Odbor vnitřní bezpečnosti má za úkol eliminovat veškeré škodlivé jevy a bezpečnostní rizika, při kterých by eventuelně mohlo dojít k ohrožení vnitřní bezpečnosti. Provádí bezpečnostní řízení u příslušníků, zaměstnanců a uchazečů o zaměstnání.

Interního auditu

Do okruhu činností skupiny interního auditu spadá především kontrola hospodaření s majetkem služby a vnitřní finanční toky.

3.3 Vnější kontrola zpravodajských služeb

Pro zpravodajské služby je ve vztahu k vnějším kontrolním institucím klíčová záruka ochrany poskytnutých informací. Úspěšné fungování vnější kontroly je podmíněno vzájemnou důvěrou. Pokud od členů parlamentu uniknou informace, či jsou jimi dokonce zneužity, významně to poškodí nebo naprosto znemožní úspěšné naplnění kontrolních funkcí legislativních institucí. Parlamentní (nebo jiná vnější) kontrola narušuje autonomii ZS, která je naopak podmínkou efektivního fungování. Každý systém kontroly ZS je vyvažováním mezi míru autonomie a kontrolními pravomocemi. Nutná demokratická kontrola nesmí zadusit efektivní fungování služeb, jinak celý systém ztrácí smysl.[82]

Vnějšími orgány určenými ke kontrole zpravodajských služeb jsou:

Parlamentní kontrola

Parlamentní kontrola působí jako určitá protiváha vůči kontrole exekutivou. Parlamentní kontrola je vykonávána klasickými formami, které jsou parlamentu určeny ke kontrole

[82] ZETOCHA, Karel. *Parlamentní kontrola zpravodajských služeb.* Europeum [online]. 2008 [cit. 2013-09-07]. Dostupné z: http://www.europeum.org/doc/pdf/Karel_Zetocha_skupinaII.pdf

exekutivní činnosti, tedy interpelace, kontrola prostřednictvím příslušných parlamentních výborů, projednávání a schvalování rozpočtu, nebo prostřednictvím zvláštních kontrolních orgánů zřízených cíleně ke kontrole zpravodajských služeb. Předmětem parlamentní kontroly bývá obvykle kontrola rozpočtu, projednávání a schvalování ředitelů zpravodajských služeb, kontrola samotné činnosti ZS, včetně kontroly zpravodajských prostředků.[83]

Bez formální kontroly z parlamentní či soudní úrovně mohou zpravodajské služby demokratického státu pracovat bez větších problémů, ale bez kvalitního řízení, koordinace a dohledu ze strany vlády je jejich činnost vystavena značnému riziku jejich nízké efektivnosti a v krajním případě i ohrožení demokratických principů.[84]

Pro některé druhy činností výkonných orgánů, kde jsou občanská práva a svobody zvláště ohroženy, se vytvářejí zvláštní parlamentní kontrolní orgány složené výhradně z poslanců. Poslanecká sněmovna má prostřednictvím svého zvláštního orgánu kontrolovat činnosti všech zpravodajských služeb (za jejich činnost odpovídá vláda).[85] Speciálně je tato kontrola upravena ohledně Bezpečnostní informační služby[86] a ohledně Vojenského obranného zpravodajství.[87] Kontrolní orgán poslanecké sněmovny je vytvořen i pro kontrolu použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a použití sledování osob a věcí Policií ČR podle trestního řádu (§ 68 a § 158d odst. 3) a kontrolu použití některých operativně pátracích prostředků celními orgány. Tyto orgány jsou koncipovány tak, že mají sloužit uplatňování kontrolní funkce poslanecké sněmovny; nejsou to tedy orgány nezávislé právní kontroly zpravodajských služeb a policie, které by jednaly na základě stížností jednotlivců.[88]

Soudní kontrola

Zákony o BIS a VZ přímo předpokládají soudní kontrolu, jež se projevuje v případě **povolování užití zpravodajské techniky.** O toto povolení žádají ZS písemně předsedu senátu vrchního soudu, v jehož pravomoci je i následná kontrola, zdali nadále trvají důvody pro použití zpravodajské techniky. BIS a VZ jsou povinny na vyžádání předložit

[83] POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2012, 150 s. ISBN 978-808-7284-216, s. 42.
[84] DAHL, Robert. ***O*** *demokracii: Průvodce pro občany*, Přel. J. Foltýn. 1.vyd. Praha: Portál, 2001, 191 s. ISBN 80-717-8422-2.
[85] Viz § 12-16 zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR.
[86] Viz § 18-21 zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě.
[87] Viz § 23a-23d zákona č. 67/1992 Sb., o Vojenském obranném zpravodajství
[88] HENDRYCH, Dušan. *Správní právo.* 5., rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, 793 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-717-9671-9, s. 588.

informace potřebné k tomuto posouzení. Pokud soud zjistí, že došlo ze strany ZS k pochybení, může toto povolení k použití zpravodajské techniky odejmout. Zpravodajské služby nesmí překročit rozsah povolení soudcem a nesmí zasahovat do práv a svobod občanů nad nezbytně nutnou míru.[89] V případě ÚZSI a vnější složky VZ nelze tuto kontrolu uplatnit, protože neexistuje příslušná právní úprava.

Exekutivní kontrola

Zpravodajské služby jako specifická součást moci výkonné podléhají kontrole svých nadřízených v hierarchickém uspořádání. Těmito nadřízenými subjekty bývá příslušný ministr vlády, předseda vlády, vláda nebo hlava státu. Právě exekutiva, která je odpovědná za činnost a financování zpravodajských služeb, má nejlepší předpoklady pro jejich kvalitní a důslednou kontrolu. Exekutivní kontrola bývá zaměřena zejména na kontrolu rozpočtu a efektivitu nakládání s rozpočtovými prostředky, sledování produkce zpravodajských služeb a hodnocení její kvality, sledování jejich vnitřních předpisů z pohledu zákonnosti zpravodajských aktivit, posuzování zákonné působnosti zpravodajských služeb a koordinaci jejich činnosti. Základní formou provádění kontroly je povinné předkládání pravidelných zpráv o činnosti.[90]

Na kontrolu zpravodajských služeb dohlíží i prezident, který je jedním z adresátů zpravodajských informací. V rámci svých možností může posoudit, zda jsou přijímané informace validní, včasné, pravdivé a zdali dochází k naplňování vyřčených prognóz.

Dalším orgánem s pravomocí kontroly zpravodajských služeb je bezpochyby vláda, která zřizuje speciální orgány, jejichž prostřednictvím zadává ZS konkrétní „operativní“ úkoly, vyhodnocuje předložené informace, koordinuje činnost a projednává jejich požadavky. Rozhoduje o možném odvolání ředitele, ať již je, nebo není ze své funkce odpovědný přímo vládě.[91]

Neméně důležitou kontrolu zastává Ministerstvo financí ČR a Nejvyšší kontrolní úřad ČR, do jejichž kompetence patří především kontrola hospodaření se státním majetkem a plnění státního rozpočtu. Osoby určené ke kontrole zpravodajských služeb mohou mimo jiné vstupovat do objektů, požadovat písemnosti, data na paměťových médiích nebo se seznamovat s utajovanými skutečnostmi, prokáží-li se osvědčením na příslušný stupeň

[89] Viz § 9-11, zákona č. 154/1994 Sb.
[90] POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2012, 150 s. ISBN 978-808-7284-216, s. 41.
[91] Pozn. autora: přímo odpovědný vládě je pouze ředitel BIS, ředitel ÚZSI je odpovědný ministru vnitra a ředitel VZ je odpovědný ministru obrany.

utajení.[92] Kontrolované osoby jsou povinny poskytnout součinnost odpovídající oprávněním kontrolujících.

Společenská kontrola veřejností a tiskem

Státní orgány, územní samosprávné celky a jejich orgány a veřejné instituce jsou povinny občanům poskytovat informace, které se vztahují k jejich působnosti,[93] tak hovoří zákon o svobodném přístupu k informacím. Kontrola ze strany veřejnosti a médií je pro zpravodajské služby poněkud problematická, a to především z důvodu utajení zpravodajské činnosti a ochrany svých zdrojů. Pro média jsou ZS vděčným tématem a nezřídka se stává, že neinformují veřejnost zcela objektivně. Pro služby je to značný problém, protože obrana proti dezinformacím je téměř nemožná a věcné argumenty nemohou být použity. Na veřejnost se téměř v drtivé většině dostávají záporné informace, které většinou prohlubují negativní vnímání těchto institucí. Úspěšné operace bývají na dlouhá léta uschovány v trezorech a na veřejnost se dostávají pouze obecné fráze. Pro ZS je důležité mít v co možná největší míře nastaveny korektní vztahy se sdělovacími prostředky, které zásadním způsobem ovlivňují nálady ve společnosti.

Další možností, jak se mohu dostat na veřejnost informace pocházející zevnitř služby a které můžeme také označit jako jistý druh kontroly, jsou tzv. whistleblowers. Takto nazýváme osoby, které pracují nebo spíše pracovaly v těchto „agenturách" a podávaly informace o případných pochybeních v činnosti zpravodajských služeb. Jejich motivace je různá. Může se jednat o propuštěné příslušníky, kteří tak konají s úmyslem ZS poškodit, ale i o osoby, které chtějí např. upozornit na porušování lidských práv a svobod.[94]

O kontrole zpravodajských služeb veřejností lze tedy, a to bez nadsázky, hovořit jako o jisté míře neformálního dohledu, který plyne zejména z nezbytného utajení činnosti zpravodajských služeb. Zde se „musí" veřejnost spokojit zejména se způsoby provádění kontroly prostředky, které byly popsány shora.[95]

---

[92] Srovnej: zákon č.166/1993 Sb. o Nejvyšším kontrolním Úřadu.
[93] Srovnej: zákon č. 106/1999 Sb., § 2, odst., 1, o svobodném přístupu k informacím.
[94] Viz kauza *„PRISM"*, kterou rozpoutal analytik NSA Edward Snowden.
[95] KRÁTKÝ, Jaromír. *Zpravodajské služby České republiky z pohledu de lege lata a de lege ferenda*. Brno, 2013. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/402951/pravf_m/?id=138263. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. s. 49.

4 LIDSKÁ PRÁVA

Lidská práva a svobody mají svojí nezastupitelnou roli v každé demokratické společnosti. Vzhledem k tomu, že tato práva jsou poměrně náchylná ke zneužití, je důležité vést ve společnosti diskuzi o jejich ochraně, formě a mechanismu jejich výkonu. Lidská práva jsou důležitou součástí ochrany člověka – lidské bytosti a zároveň určují jistý řád ve světě. V historii bychom jistě nalezli mnoho příkladů válečných sporů probíhajících z důvodu ochrany lidských práv. Ve všech historických obdobích od starověku přes středověk až po novověk je znatelný rozdíl v chápání, samotném interpretování a realizaci oné základní hodnoty, která náleží jedinci na tomto světě od přírody či Boha (tedy osobní svobody, práva na existenci, práva dispozičního, práva na spravedlnost apod.). Pokud tedy hovoříme o právu, které náleží jedinci od přírody a Boha, hovoříme o ***právu přirozeném***, které není vytvořeno lidmi, a tudíž bylo ve své době považováno za dokonalé. Opakem přirozeného práva je právo pozitivní, které bylo vytvořeno lidmi, a proto bylo ve své době považováno za nedokonalé. V pozdější době přestává být ve společnosti centrem všeho dění Bůh a společnost vlivem rozmachu věd a dalších odvětví začíná smýšlet racionálněji, což má za následek upřednostnění samotného člověka. V tomto období zvaném ***osvícenství*** vidíme prvopočátek rozvoje a snahy člověka studovat a aplikovat lidská práva.

Většina historiků se tedy při hledání počátků myšlenky lidských práv obrací ke stoické koncepci přirozeného práva. Jak píše např. Božena Komárková: *„Když stoicismus ztotožnil přírodu a rozum, vybudoval přirozené právo a nadřadil je právu pozitivnímu.“*[96] Významnými autory období tzv. *„přirozených práv“* byli Thomas Hobbes, John Locke nebo Jean Jacques Rousseau a jejich ideje se později odrazily ve slavných deklaracích ve Francii a Spojených státech amerických na konci 18. stol. Pokud bychom v této době hledali odpověď na otázku „ Proč máme lidská práva?“, odpověď by pravděpodobně zněla takto: „Máme je proto, že je to přirozené, nebo také dané lidskou přirozeností od Boha. Myšlenky Johna Lockea lze najít přímo v Americké deklaraci lidských práv z roku 1776, ve které se mimo jiné píše: *„Pokládáme za samozřejmé pravdy, že všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni a že jsou Stvořitelem nadáni jistými nezcizitelnými právy, mezi která patří právo na život, svobodu a usilování o štěstí. Že k zajištění těchto práv se mezi lidmi ustavují vlády, odvozující svou oprávněnou moc od souhlasu těch, jimž vládnou. Že kdykoli*

[96] KOMÁRKOVÁ, Božena. *Původ a význam lidských práv.* 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, 234 s. Odborná literatura pro učitele. ISBN 80-042-5384-9, s. 53.

počne být nějaká vláda těmto cílům na překážku, má lid právo ji změnit nebo zrušit a ustavit vládu novou.[97]

Za první dokument směřující k vymezení dnešního pojetí lidských práv je často pokládána **Magna charta libertatum** (Velká listina svobod, 1215), v níž anglický král Jan Bezzemek pod nátlakem v 63 článcích stanovil meze své moci ve vztahu k svobodným pánům a církvi.[98] Nedokonalost tohoto dokumentu, ale i mnoha jiných v té době sepisovaných, byla v tom, že chránil před svévolí pouze vyšší vrstvy obyvatel a můžeme tedy říci, že postrádal základní ideu lidských práv, kterou je **komplexnost a univerzalita**. O komplexnosti hovoříme v případě, že se věnuje všem stránkám lidského života a univerzálnost se projevuje zájmem o všechen lid a všude - bez rozdílu. Dnešní pojetí lidských a občanských práv je založeno na všelidském, **univerzálním** chápání těchto práv a svobod, kdy se uznává **nezrušitelnost přirozených práv člověka**, práv občana a svrchovanost zákona.[99]

Lidská a občanská práva jsou nejen všeobecnou a nedotknutelnou hodnotou ve své filozoficko-morální výjimečnosti, ale a to především uhelným kamenem konstrukce deklarace a realizace ústavního práva každé lidské bytosti nadané rozumem a svědomím (mající subjektivitu) a každého svobodného a demokratického státu, založeného na úctě k zásadám občanské společnosti a právního státu.[100]

Jak uvádí prof. Jan Filip, „úprava základních práv a svobod vymezuje jednak vztah státní moci k jedinci obecně (rovnost a nediskriminace), jednak autonomní prostory jednotlivce chráněné před zásahy státní moci (liberální stát), možnosti jednotlivce podílet se na správě veřejných věcí (demokratický stát), popř. i úkoly státu poskytovat jednotlivci nějaká plnění (sociální stát) a poskytovat jedinci právní prostředky, kterými se proti zásahům státní moci

---

[97] SMEKAL, Hubert. *Lidská práva v Evropské unii.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2009, 288 s. Monografie, Sv. 28. ISBN 978-802-1050-457, s. 47 – 50.
[98] KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva.* 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011, 176 s. ISBN 978-80-7431-056-0, s. 11-13.
[99] GERLOCH, Aleš. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva.* Vyd. 3., aktual. a dopln. Praha: Prospektrum, spol.s.r.o., 1999, 519 s. ISBN 80-717-5077-8.
[100] ZOUBEK, Vladimír. *Lidská práva - globalizace - bezpečnost.* 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 461 s. ISBN 978-807-3801-038, s. 207.

může bránit (právní stát). Často taková úprava vede k tomu, že se modernímu státu dává přídomek **„stát základních práv.“**[101]

Lidská práva je možné definovat mnoha způsoby. Je důležité, z jakého úhlu pohledu na ně nahlížíme. Můžeme např. říci, že jsou to **„Všechna základní práva nebo svobody, na které mají lidé právo a do výkonu kterých nesmějí vlády zasahovat“** (včetně práva na život a svobodu, svobodu myšlení a projevu, na rovnost před zákonem tak, jak jsou obsažena v hlavních mezinárodních úmluvách o lidských právech, např. ve **Všeobecné deklaraci lidských práv,** která např. stanoví, že *“uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných práv členů lidské rodiny je základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě“,* nebo **Mezinárodní dohodě o ekonomických, sociálních a kulturních právech, Mezinárodní dohodě o občanských a politických právech, Evropské dohodě o lidských právech** a jiných regionálních dokumentech, jako jsou např. **Africká charta o lidských právech a právech národů, Americká dohoda o lidských právech a Asijská charta lidských práv.**[102]

Není bez zajímavosti uvést, že v mnoha zemích je na lidská práva nahlíženo zcela odlišně. Tak např. výše zmiňovaná Všeobecná deklarace z r. 1948 je v islámských státech popírána s odůvodněním, že je příliš západocentristická. Dle **„Všeobecné islámské deklarace lidských práv“** (19. září 1981) jsou lidská práva založena na božské vůli. V tomto pojetí je tvůrcem zákona a všech lidských práv Bůh. Tato deklarace se vymezuje příslušností k náboženství a obrací se k jednotlivcům, nikoli ke státům („My muslimové…. potvrzujeme“) a na rozdíl od ostatních rozlišuje jednotlivce dle víry na tzv. muslimy a nemuslimy, což popírá zásadu nediskriminace. Mezi lidskými právy vyhlášenými univerzálně a muslimskými normami je příkrý rozpor, jelikož muslimské státy odmítají dát přednost univerzálním normám před normami božskými.[103]

Pokud se zaměříme na terminologii, jakou byla lidská práva v historii označována, najdeme zde také jisté rozdíly. Tak např. v amerických deklaracích z roku 1776, nazvaných

---

[101] FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva.* Dotisk 2. vyd. 2001 (Masarykova univerzita). Brno: Václav Klemm, 2011, 328 s. ISBN 978-809-0408-371, s. 37.

[102] BORN, Heinz a Ian LEIGH. *Zodpovednosť spravodajských služieb: právne normy a vhodná prax pre dohľad nad spravodajskými službami.* 1. slov. vydanie. Překlad Pavol Šiša, Juraj Kohutiar. Bratislava: Asociácia bývalých spravodajských služieb, 2007. ISBN 978-929-2220-693, s. 138-139.

[103] GERLOCH, Aleš. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva.* Vyd. 3., aktual. a dopln. Praha: Prospektrum, spol.s.r.o., 1999, 519 s. ISBN 80-717-5077-8, s. 284.

„Virginská charta“ a *„Prohlášení nezávislosti“*, se hovoří o vrozených nebo přirozených právech. Označení práva člověka a občana je pro změnu použito ve francouzském *Prohlášení* z roku 1789. V rakouské prosincové ústavě, na níž navazovala V. hlava Ústavní listiny z roku 1920, se pro změnu hovoří o právech, svobodách, jakož i povinnostech občanských.

Aby bylo dosaženo dostatečné ochrany základních práv, musí mít právní normy upravující tato práva vyšší právní sílu než běžné zákony. V těchto případech se postupuje dle zásady *„Lex superior derogat lex inferior“*, tedy zákon vyšší ruší zákon nižší. Právní řád České republiky upravuje lidská práva dvěma typy pramenů. První pramenem je Listina základních práv a svobod[104] a dalšími prameny jsou mezinárodní smlouvy. Ačkoli Listina základních práv a svobod není součástí Ústavy, byla jednoznačně prohlášena za součást *ústavního pořádku*.[105] Právní normy v ní obsažené mají právní sílu ústavního zákona. Dle čl. 10 Ústavy ČR mají mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách aplikační přednost před zákonem, Česká republika je jimi vázána, ale nejsou součástí ústavního pořádku. Nositelem základních práv je lid, ale některá základní práva jsou omezena na občany (politická, sociální), potom hovoříme o tzv. *pozitivní diskriminaci*. Pro zpravodajské služby a jejich využívání zpravodajské techniky je podstatná také „*Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod“* pojednávající mj. o právu na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

Důvodem, proč jsou základní práva upravována jako normy s vyšší právní silou než zákon, je ochrana jedince proti nepřiměřeným zásahům ze strany moci výkonné, soudní ale i proti některým záměrům zákonodárců.

Hodnoty, o kterých pojednává systém lidských práv a na nichž je vybudována koncepce Listiny, v čl. 1, jsou **svoboda**, **rovnost** a **důstojnost.** V rámci sociálního státu též solidárnost, která ovšem není formulována v právním řádu ČR. Tyto obecné hodnoty se prolínají prakticky všemi deklaracemi lidských práv. Speciální ustanovení poté tyto obecné formulace rozvádějí a konkretizují. Tyto speciální normy vymezují podrobněji oblasti, u nichž obecné formulace nejsou dostačující (ochrana svobody, rovnosti, důstojnosti atd.) Je ustáleným zvykem, že se při řešení sporu nejdříve vychází ze speciální úpravy a pokud není žádná úprava pojednávající o dané oblasti nalezena, vychází se z obecných norem.

[104] Viz kapitola 4.3.
[105] Viz Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, čl. 3 a čl. 112.

Za základní obsah těchto složek lze v souladu s převažujícími názory považovat:

- **lidskou důstojnost** jako výraz svébytnosti a autonomie osobnosti člověka, který je schopen rozvíjet sebe a své okolí a nemůže být proto prostředkem, nýbrž vždy cílem jednání ostatních, především však státu;
- **svobodu**, která znamená jednak svobodu na něčem, např. na státu, ale také svobodu rozvíjet své schopnosti, tj. svobodu k něčemu;
- **rovnost** omezující svobodu jednat neomezeně. Je chápána v mnoha významech např. jako liberální, soukromoprávní, jako odplata v právním státě, ale také jako sociální, veřejnoprávní, rozdělující a vyrovnávající rovnost šancí. Jako napětí mezi svobodou a rovností;
- **solidaritu**, která mírní rozpory v chápání rovnosti. Vychází ze vzájemného sepětí všech lidí navzájem a nechápe jejich soužití jako boj všech proti všem.[106]

Koncepce lidských práv vychází také z toho, že tato základní práva jsou nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná.

Jednotlivé atributy základních práv a svobod tedy jsou:

- **nezadatelnost** – tato práva se nepovažují za výtvor státní moci, stát je však, chce-li být právním státem, musí uznat, aby získaly pozitivně právní charakter;
- **nezrušitelnost** – stát je nemůže platně zrušit,
- **nezcizitelnost** – mají kogentní povahu, vzdání se jich ze strany jejich nositele nemá právní význam, přenesení práva na jiného je neplatné;
- **nepromlčitelnost** – jsou trvale vymahatelná, plynutí času na tom nic nemění[107]

V případě těchto práv je třeba podotknout, že nejsou neomezitelná. Omezit je lze pouze zákonem. Přitom musí být dbáno na jejich podstatu a smysl, a to ze dvou důvodů:

- pokud je to nezbytné pro výkon jiných práv;
- z důvodu veřejného zájmu.

[106] FILIP, Jan. *Ústavní právo České republiky: základní pojmy a instituty, ústavní základy ČR.* Dotisk 4. vyd. 2003 (Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk). Brno: Václav Klemm, 2011, 370 s. ISBN 9788090408388, s. 143.
[107] GERLOCH, Aleš. *Teorie práva.* 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 343 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7385-6, s. 225.

4.1 Klasifikace lidských práv

V úvodu této kapitoly si tedy rozdělíme lidská práva podle toho, zda je možné je omezit zákonem či nikoli. O právech, která nejsou omezitelná zákonem, hovoříme jako o právech **absolutních**. Tato práva se neposuzují v kontextu dalších lidských práv a nelze je zpochybňovat např. v zájmu národní bezpečnosti. Pokud se dostanou do konfliktu některá lidská práva a jedno z nich je právo absolutní, musí toto právo vždy dostat přednost. Příkladem absolutního práva je např. právo na život.

Druhou skupinou práv, které je možné omezit v případech, které připouští Listina, nebo Úmluva zákonem jsou tzv. práva **relativní**. Tato lidská práva si navzájem konkurují, a pokud se dostanou do konfliktu, rozhoduje se na základě proporcionality. Dostává tedy přednost právo, které chrání vyšší hodnotu, ale zároveň se přihlíží k minimálním nutným omezením práv ostatních. Příkladem relativního práva je svoboda projevu.

Základní práva dále členíme dle charakteru vytvářených nároků jako:

Ochranná práva **–** tato práva vymezují okruh naprosté autonomie jejího nositele. Veřejná moc nesmí žádným způsobem zasahovat do jeho rozhodování o tom, jak se bude v tomto chráněném okruhu chovat. Obsahem práva je tedy povinnost veřejné moci **zdržet se** určitého typu jednání.

Práva a plnění **–** představují možnost domáhat se za určených podmínek aktivní podpory ze strany veřejné moci. Obsahem je zde povinnost veřejné moci něco ***dát*** (poskytnout) nebo **vykonat**. Tato práva většinou vyžadují konkretizaci zákonem.

Práva na účast **–** vyjadřují možnost občanů podílet se aktivně na správě veřejných věcí a zasahovat do veřejného dění, ať už formou účasti při volbách nebo referendu, vlastní kandidaturou nebo tím, že mohou zastávat nejrůznější úřady. Povinností veřejné moci je nejen **strpět** takto aktivní občanský přístup, ale i vytvářet pro něj podmínky a podporovat jej.[108]

Základní práva můžeme z historického pohledu klasifikovat také podle generací:

První generace obsahovala osobní, občanská a politická práva, která byla deklarována v období buržoazních revolucí (17. až 19. století),

[108] KUČERA, Radomír. *Základy práva.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, 108 s. Distanční studijní opora. ISBN 80-210-3480-7.

Druhá generace pojednávala o hospodářských, sociálních a kulturních právech, jejichž základy byly položeny v období nového liberalismu pod vlivem silného dělnického a sociálního hnutí (období konce 19. a začátku 20. století),

Třetí generace hovoří o tzv. nových právech, resp. nově se utvářejících právech. Jedná se o oprávnění, která jsou někdy označována jako „práva solidarity" (solidarity rights), s jejichž pozvolným vyhraněním se lze setkat od 70. let 20. století. Obsah těchto práv v současnosti není přesně vymezený a nachází se v procesu stanovování.[109]

Nebo dle statusu na:

Negativní, který spočívá v existenci individuální svobodné sféry sloužící k uspokojování individuálních účelů (a kam stát intervenovat a zasahovat nemůže);

Pozitivní, kdy stát přiznává jednotlivci právní způsobilost k využívání státních institucí v podobě pozitivních nároků jako je státní občanství nebo právní rovnost. Každé základní právo i svoboda mají tento aspekt, neboť z každého z nich plyne povinnost státu něco provést, zajistit;

Aktivní, kdy je jednotlivci přiznána způsobilost vystupovat ve prospěch státu (jako volič nebo při zastávání úřadů);

Pasivní, podle kterého je nemožné, aby existovala státem neomezená osobnost. Z toho vyplynul silný akcent na povinnost určitých plnění ve prospěch státu v podobě základních povinností;

Relativní, který určuje, jak má státní moc postupovat vůči jednotlivcům s ohledem na jejich vzájemné postavení (rovnost, nediskriminace)[110]

Nositelé základních práv a svobod

Základní práva svobody jsou ústavně zaručená subjektivní veřejná práva. To se promítá do vymezení jejich subjektů, do způsobilosti být jejich subjekty a do způsobilosti vlastními úkony je vůči veřejné moci prosazovat. Jako nositelé základních práv přicházejí do úvahy zejména následující skupiny subjektů:[111]

---

[109] ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v EU.* Vyd. 1. Praha: ASPI, 2003. ISBN 978-808-6395-524, s. 18.

[110] GERLOCH, Aleš. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva.* Vyd. 3., aktual. a dopln. Praha: Prospektrum, spol.s.r.o., 1999, 519 s. ISBN 80-717-5077-8, s. 289.

[111] FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva.* Dotisk 2. vyd. 2001 (Masarykova univerzita). Brno: Václav Klemm, 2011, 328 s. ISBN 978-809-0408-371, s. 46-47.

- fyzické osoby, kde zvláštní problém představují nezletilí, duševně postižení, nasciturus a osoby se státním občanstvím,
- právnické osoby, kde je hlavní problém vymezení práv, kterými mohou být nositeli,
- jiné subjekty práva jako sdružení bez právní subjektivity nebo skupiny osob ve smyslu čl. 34 Evropské úmluvy[112],
- stát a orgány veřejné moci jako možní nositelé základních práv a svobod.

4.2 Všeobecná deklarace lidských práv

Tato deklarace je nezávazný mezinárodní právní dokument mající obecnou povahu, z čehož vyplývá, že není mezinárodní smlouvou. K tomu je třeba dodat, že z politického pohledu je pokládán za jeden z nejvýznamnějších dokumentů, pojednávajících o lidských právech. Všeobecnou deklaraci lidských práv můžeme také charakterizovat jako první dokument, který uznává práva a svobody každého člověka bez rozdílu pohlaví, rasy, kulturních a náboženských kořenů či místa původu.

Z historického pohledu se jednalo o velký průlom v chápání lidských práv. Je třeba si uvědomit, že v roce 1948 sdružovala OSN 58 členských států a každý z těchto států vyznával jiné kulturní nebo politické chápání. Snahou autorů této Deklarace bylo pojmenovat standardní vnímání lidských práv a základních svobod, která budou posléze přijata mezinárodním společenstvím a aplikována v demokraticky řízených společnostech.

4.3 Listina základních práv a svobod (Listina)

Listina základních práv a svobod je v České republice základním dokumentem popisujícím lidská práva a vztahy mezi státem a jednotlivcem. Listina je strukturálně členěna na **Preambuli,** ve které je evokována kontinuita českého právního myšlení a právní filozofie, provázející celý ústavní dokument. Následuje **Hlava první,** která se nazývá **Obecná ustanovení,** což je jakési normativní hmotně-právní pojetí právního státu v ústavní vizi pomyslné rovnice *„člověk (občan) versus právní stát*.“ **Hlava druhá** se nazývá **Lidská práva a základní svobody** a dále se člení na oddíl první *(Základní lidská*

[112] Tento článek řeší „Individuální stížnosti“ a píše se v něm, že „soud může přijímat stížnosti od každé fyzické osoby, nevládní organizace nebo skupiny jednotlivců považujících se za oběti v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou a Protokoly k ní jednou z Vysokých smluvních stran. Vysoké smluvní strany se zavazují, že nebudou nijak bránit účinnému výkonu tohoto práva.

práva svobody)[113] a oddíl druhý *(Politická práva).*[114] Další v pořadí je **Hlava třetí,** nazvaná **Práva národnostních a etnických menšin,** která jsou v Listině chápána individuálně a kolektivně. **Hlava čtvrtá,** nazvaná **Hospodářská, sociální a kulturní práva,** která vedle sociálně ekonomických a kulturních práv subsumuje navíc i práva ekologická. **Hlava pátá,** nazvaná **Právo pro soudní a jinou právní ochranu,** představující *„právo procesní"* a konečně **Hlavu šestou** nazvanou Ustanovení společná, tvořící výjimky, interpretační a realizační pravidla a ustanovení o azylu cizinců.[115]

V Listině je několik článků, které souvisejí s touto prací. Především tedy čl. 7 odst. 1, ve kterém je zakotveno právo na *„nedotknutelnost osoby a jejího soukromí,"* čl. 10 odst. 2 pojednávající o právu na *„ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života, nedotknutelnost obydlí,"* kterou řeší čl. 12 a také čl. 13 Listiny, který říká „*nikdo nesmí porušit listovní tajemství, ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem s výjimkou případů a způsobů, které stanoví zákon. Stejně se zaručuje tajemství zpráv podávaných telegrafem nebo jiným podobným zařízením."* K omezení základních práv a svobod, o kterých Listina hovoří, může dojít pouze za splnění přísných podmínek. V tomto případě Listina stanoví, že *„meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou upraveny pouze zákonem* (čl. 4 odst. 2), *zákonná omezení základních práv a svobod musí platit pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky* (čl. 4 odst. 3), *při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu a taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena* (čl. 4 odst. 4). Listina je tedy jakýmsi kompromisem, ke kterému došel zákonodárce vědom si toho, že na jedné straně je třeba chránit práva a svobody jednotlivce, ale zároveň je zde i nutnost předcházet společensky nebezpečnému jednání, jaké představuje např. terorismus, organizovaný zločin nebo ohrožení ekonomických zájmů státu. Omezení Listinou zaručené ochrany jednotlivce musí být provedeno jen v rozsahu zcela nezbytném a její vyjádření musí mít takový stupeň přesnosti, aby bylo v maximálně možné míře zabráněno jejímu překročení.

---

[113] Myšleno fundamentální práva a svobody, která jsou nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná, „přirozenoprávní," absolutní (buď existují nebo neexistují).

[114] Myšleno „občanská" či lépe demokratická práva, tj. ta, která jsou dána zákonodárcem (státem), dají se ještě stále vylepšovat (v souladu s pokrokem civilizace), čili s jistým stupněm relativity.

[115] ZOUBEK, Vladimír. *Lidská práva - globalizace - bezpečnost.* 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 461 s. ISBN 978-807-3801-038, s. 235.

Odposlechy

Větší kontroverzi než listovní tajemství budí v dnešní době spíše elektronické tajemství, které je upraveno příslušným zákonem.[116] V tomto zákoně je napsáno, že právnická nebo fyzická osoba zajišťující veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací **je povinna na náklady žadatele zřídit a zabezpečit v určených bodech své sítě rozhraní** pro připojení koncového telekomunikačního zařízení **pro odposlech a záznam zpráv**:

- Policii České republiky pro účely stanovené zvláštním právním předpisem;[117]
- Bezpečnostní informační službě pro účely stanovené zvláštním právním předpisem;[118]
- Vojenskému zpravodajství pro účely stanovené zvláštním právním předpisem.[119]

Provozní a lokalizační údaje má podle § 97 odst. 3 zákona o elektronických komunikacích právnická nebo fyzická osoba povinnost uchovávat po dobu, která nesmí přesáhnout 12 měsíců. Formu a rozsah informací poskytovaných z databáze účastníků veřejně dostupné telefonní služby a o technických a provozních podmínkách a bodech pro připojení koncového telekomunikačního zařízení pro odposlech a záznam zpráv řeší vyhláška č. 336/2005 Sb.

Bezpečnostní informační služba[120] může po předchozím povolení předsedy senátu vrchního soudu použít zpravodajskou techniku při:

- vyhledávání, otevírání a zkoumání dopravovaných zásilek a jejich vyhodnocování,
- odposlouchávání, popřípadě zaznamenávání telekomunikačního, radiokomunikačního a jiného obdobného provozu za předpokladu, že by odhalování nebo dokumentování činností, pro něž mají být použity, bylo jiným způsobem neúčinné nebo podstatně ztížené nebo v daném případě nemožné, přičemž nesmí zasahovat do práv a svobod občanů nad nezbytně nutnou míru.

Obdobným způsobem může zpravodajskou techniku používat i Vojenské obranné zpravodajství.[121]

---

[116] Viz Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů.
[117] Viz § 88, zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
[118] Viz § 6-8, zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě.
[119] Viz § 9-10, zákona č. 289/2005 Sb. o Vojenském zpravodajství
[120] Srovnej: § 8-12, zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě.
[121] Srovnej: § 12 a násl., zákona č. 67/1992 Sb., o Vojenském obranném zpravodajství.

5 STÍŽNOSTI OBČANŮ NA POUŽITÍ ZPRAVODAJSKÉ TECHNIKY

Pokud tedy zůstaneme u výše uváděných odposlechů, které provádějí zpravodajské služby, je zapotřebí uvést, že dle trestního řádu[122] není možné použít odposlechy na základě jiných zákonů. Jako příklad lze uvést nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3038/07 ze dne 29. 2. 2008, ve kterém stěžovatelka uvádí, že proti ní bylo zahájeno trestní stíhání na základě odposlechů provedených Vojenským obranným zpravodajstvím. Dle vyjádření Ústavního soudu bylo státním zástupcem porušeno základní právo stěžovatelky, být trestně stíhána jen způsobem stanoveným zákonem, garantované čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. "Umožňuje-li trestní právo realizaci veřejného zájmu na stíhání trestné činnosti pomocí robustních a osobní integritu jednotlivce omezujících nástrojů, pak jejich použití musí respektovat ústavně právní limity. Je-li v průběhu trestního řízení porušen některý z ústavních limitů, pak není respektován čl. 8 odst. 2 Listiny, neboť ten vytváří prostor a zároveň stanoví hranice omezení osobní svobody zaručené čl. 8 odst. 1 Listiny."[123]

Stěžovatelka namítala, že veřejná moc porušila její základní právo na soukromí (čl. 13 Listiny), neboť odposlechy pořízené dle zákona o Vojenském obranném zpravodajství použila mimo aplikační záběr tohoto zákona. K zásahu do dalšího základního práva mělo dojít tím, že takto získané informace byly použity jako stěžejní důkaz pro obvinění stěžovatelky z trestných činů.

Zpravodajské odposlechy a trestně právní odposlechy mají odlišný zákonný režim a zákonem vymezený účel. Účelem trestního řízení je zjištění trestných činů a potrestání pachatelů, kdežto účelem činnosti zpravodajských služeb je zabezpečení informací o atd. Trestní řád stanoví jakým (jedině možným) způsobem lze dospět k závěru o vině či nevině obviněného a jak lze získávat patřičné důkazy. Není tedy možné záruky ústavnosti trestního řízení obcházet aplikací zákonů o zpravodajských službách, docházelo by tak k popírání principů právního státu.

Ústavní soud tedy konstatoval, že Vojenské zpravodajství vykročilo z mezí zákona (čl. 2 odst. 2 Listiny), když orgánům činným v trestním řízení poskytlo vysoce

[122] Viz § 88 a § 158, zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
[123] Viz nález Ústavního soudu, bod 26, sp. zn. I. ÚS 631/05 ze dne 7. 11. 2006.

konkretizovaný rozsáhlý soubor informací. Zpravodajské služby jsou ve vztahu k trestnímu řízení zákonem o zpravodajských službách České republiky zmocněny maximálně k poskytnutí povšechných informací operativního charakteru. Osobní integrita stěžovatelky, garantovaná čl. 13 Listiny, proto byla porušena již tím, že ředitel Vojenského zpravodajství poskytl konkrétní záznamy odposlechů orgánům činným v trestním řízení, neboť zákon tento způsob nakládání s informacemi získanými omezením jejího základního práva nepředvídal.

Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadené usnesení zrušil a nařídil orgánům činným v trestním řízení vyřazení a zničení předmětných odposlechů a záznamů z vyšetřovacího spisu tak, aby zásah do stěžovatelčina základního práva nepokračoval a byl obnoven stav před porušením.

Klass a další proti Německu.

Nyní opustíme z pohledu soudních rozhodnutí Českou republiku a zaměříme se na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. V kontextu této práce je zajímavé např. rozhodnutí ve věci Klass a další proti Německu. Tito stěžovatelé tvrdí, že německá legislativa a její interpretace Spolkovým ústavním soudem je v rozporu s čl. 6, 8 a 13 Úmluvy, tedy že čl. 10 odst. 2 Základního zákona na jedné straně opravňuje státní orgány ke sledování jejich korespondence a telefonních hovorů, ale neukládá těmto orgánům povinnost dotčené osoby informovat o opatřeních, která byla proti nim přijata a neumožňuje tato opatření napadnout před obecnými soudy.[124]

Autor podotýká, že stěžovateli byli tři advokáti, soudce a prokurátor. Nejednalo se tedy primárně o osoby, na které by byla nasazena zpravodajská technika, ale jejich stížnost se opírala o čistě hypotetickou eventualitu, že budou vystaveni sledování. Soud se proto zabýval otázkou slučitelnosti čl. 6, 8 a 13 Úmluvy a německé legislativy. V souvislosti s čl. 8 nebylo nikým zpochybněno, že příslušná legislativa implikuje zasahování do práva občanů na respektování soukromého a rodinného života a korespondence. Soud se dále zabýval odst. 2 čl. 8, jenž stanoví výjimku z práva zaručeného Úmluvou. Konstatoval, že sledování občanů je rysem totalitního státu a podle Úmluvy je tolerovatelné pouze v rozsahu, jenž je nezbytný k ochraně demokratických institucí. Dotčená legislativa sleduje

[124] BERGER, Vincent. *Judikatura Evropského soudu pro lidská práva.* 7. franc. vyd. (2000), 1. čes. vyd. (2003). Překlad Bruno Jungwiert. Praha: IFEC, 2003, xx, 769 s. ISBN 80-864-1223-7.

z pohledu odst. 2 čl. 8 legitimní cíl, kterým je ochrana národní bezpečnosti, předcházení zločinnosti a další.

Ještě před tím, než se Soud vyjádřil k tomu, zda německá legislativa při dosahování výše uvedeného cíle nepřekračuje přijatelné meze nastavené v demokratické společnosti, vyslovil dvě obecné úvahy. V první úvaze Soud konstatuje, že stát musí mít k tomu, aby mohl čelit velmi komplexním formám špionáže a terorismu možnost sledovat podvratné živly operující na jeho území. Tímto tedy připouští, že existence legislativních ustanovení propůjčujících pravomoci k tajnému sledování korespondence, poštovních zásilek a telekomunikací je nezbytná v demokratické společnosti k ochraně národní bezpečnosti anebo ochraně pořádku a předcházení zločinnosti. Ve své druhé úvaze se Soud vyjadřuje ke skutečnosti, že ačkoli Úmluva smluvním státům ponechává jistou rozhodovací pravomoc, v otázce podmínek systému sledování nemají státy neomezenou volnost k tajným sledovacím opatřením. Důvody pro omezování těchto opatření vidí Soud především v nebezpečí podkopávání, či dokonce zničení demokracie pod rouškou její obrany. Konstatuje, že státy ve jménu boje proti špionáži a terorismu nemohou přijmout jakékoli opatření, které považují za vhodné. Soud se navíc musí přesvědčit o existenci adekvátních a dostatečných záruk proti zneužití, a to bez ohledu na to jaký systém sledování bude zvolen.

Následně Soud analyzoval systém tajného sledování, zavedeného německou legislativou. Na základě analýzy dospěl k závěru, že legislativa stanoví pro přijetí provádění a následné zpracování informací vyplývajících z tajného sledování přísné podmínky.

I když je v zásadě žádoucí, aby v oblasti, v níž je zneužití potenciálně tak snadné a mohlo by mít škodlivé důsledky pro celou demokratickou společnost, byla kontrola svěřena soudci, je možno v případě kontrolních institucí zřízených německou legislativou (výbor pěti poslanců Bundestagu a tříčlenná komise jmenovaná tímto výborem) říci, že požívají dostatečné nezávislosti na to, aby rozhodovaly objektivně. [125] Co se týče porušování čl. 8 ve smyslu neinformování dotčené osoby po ukončení sledování, dospívá Soud k jednomyslnému závěru, že není tento článek porušován. Toto neinformování dle Soudu zajišťuje účinnost systému.

Z hlediska čl. 13 Soud konstatuje, že neinformování o sledovacích opatřeních není, vzhledem k okolnostem daného případu, v rozporu s pojmem účinného prostředku

[125] POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby.* Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2012, 150 s. ISBN 978-808-7284-216, s. 114.

nápravy. Soud má za to, že souhrn prostředků předpokládaných německým právem v daném případě požadavky čl. 13 splňuje.

Poslední čl. 6 je dle německé vlády a Komise neaplikovatelný na tento případ, nicméně soud dospívá k závěru, že tento článek aplikovatelný je, ale porušen nebyl.

Malone proti Spojenému království

Ve věci Malone proti Spojenému království se pro změnu jednalo o stížnost, již podal pan Malone ke Komisi a v níž si stěžoval na přiznaný odposlech jednoho ze svých hovorů. Podané stížnosti předcházelo obvinění z přechovávání kradených věcí, kterého se měl stěžovatel dopustit coby starožitník. Dále byl přesvědčen, že na příkaz policie byla zadržována jeho pošta i pošta manželky, byly odposlouchávány jeho telefonní linky a jeho telefon byl napojen na tzv. odečítací zařízení, které zaznamenávalo všechna vytočená čísla. V důsledku tohoto jednání nabyl stěžovatel dojmu, že byl poškozen, a to ve smyslu porušení čl. 8 a 13 Úmluvy.

Nikdo nepopíral, že došlo k odposlechnutí jednoho telefonního hovoru stěžovatele na žádost policie a příkaz ministra vnitra. Z tohoto pohledu tedy došlo k zasahování do práva na respektování soukromého života a korespondence. Otázka, na kterou tedy Soud primárně hledal odpověď, zněla: „Byl tento zásah do soukromého života a korespondence proveden v souladu se zákonem?“, jak je vyžadováno čl. 8 odst. 2 Úmluvy. Podle britského zákona platného v té době byl ministr vnitra oprávněn nařídit odposlech bez toho, že by tímto zákonem byly stanoveny další podmínky pro takový zásah. Dle Soudu je tento zákon nedostatečný a požadované garance neposkytuje. To, že došlo k ustálení jakéhosi postupu v daných podmínkách, nemůže být považováno za dostatečnou garanci právní jistoty pro občana.[126]

Dalším bodem, ke kterému se měl Soud vyslovit, byl tzv. „odečet“ telefonních zařízení. Jednalo se tedy o to, zdali při tzv. automatickém zaznamenávání volaných nebo volajících telefonních čísel, jejich času a délce hovorů na speciální policejní zařízení došlo k porušení čl. 8 odst. 1 Úmluvy. Soud považoval takový zásah ze strany poštovní správy za adekvátní v případě, že sloužil ke kontrole poplatků účtovaných úřadem nebo při vyřizování reklamací. V případě předávání těchto informací pro potřeby policie již ovšem Soud konstatoval, že došlo k zásahu do práva stěžovatele zaručeného čl. 8 odst. 1 Úmluvy,

[126] BERGER, Vincent. *Judikatura Evropského soudu pro lidská práva.* 7. franc. vyd. (2000), 1. čes. vyd. (2003). Překlad Bruno Jungwiert. Praha: IFEC, 2003, xx, 769 s. ISBN 80-864-1223-7.

neboť komunikace mezi volajícími je tajná a její tajnost zaručuje právě Úmluva. Jelikož britské právo neřešilo poskytování tajných informací policii, nemohly být tyto informace poskytovány v souladu se zákonem. Británie proto přistoupila k podrobné zákonné úpravě, řešící podmínky odposlechu a „odpočtu" telefonátů.[127]

Koop proti Švýcarsku

Posledním případem, který rovněž vychází z judikatury Evropského soudu pro lidská práva, je případ řešící telefonický odposlech hovorů švýcarského advokáta. Komise zde vycházela z předpokladu, že veškeré telefonické hovory advokátní kanceláře mají profesionální povahu a nelze tedy akceptovat výklad švýcarských úřadů, podle kterých je možné tuto komunikaci monitorovat předtím, než rozhodnou, zda je kryta profesionálním tajemstvím. Tím je v tomto případě myšlen vztah mezi advokátem a jeho klientem, ale zákon jasně nestanovuje, kdo určuje, zdali se advokát věnuje své práci, nebo aktivitám, které s jeho profesí nesouvisí. Dle švýcarského trestního řádu je výslovně zakázáno odposlouchávání telefonních linek advokáta, pokud je sledován jako třetí osoba.

Z rozhodnutí Soudu tedy vyplývá, že telefonické hovory uskutečňované z firemních prostor nebo do nich, jakými jsou např. advokátní kanceláře, mohou být kryty pojmy „soukromý život" a „obydlí" ve smyslu článku 8 odst. 1 Úmluvy.[128] V tomto případě Soud konstatoval porušení čl. 8 Úmluvy.

Z výše uvedených případů je zřejmé, jak složitou situaci mají zpravodajské služby a policie v případech, kdy pro úspěšné dokončení rozpracovaného případu nebo operace potřebují monitorovat telefonické hovory. První podmínkou pro úspěšný odposlech, který může obstát jako důkaz před soudem, je, že musí být patřičným soudem povolen, a to bez jakýchkoli výjimek vždy před započetím samotného odposlechu. Další zásadou je použití zpravodajské techniky jen v případech, kdy ostatní prostředky selhaly, nebo je není možné z různých důvodů použít. Její použití je tedy tzv. poslední možností k získání informací. Dále je požadováno, aby potencionální závažnost ohrožující zájmy státu byla úměrná závažnosti zásahu do soukromí jednotlivce.[129]

---

[127] Tzv. „Interception of Communications Act" (ICA) z roku 1985.
[128] POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby.* Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2012, 150 s. ISBN 978-808-7284-216, s. 116.
[129] Viz § 10, zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě.

ZÁVĚR

Zpravodajské služby jsou nepostradatelnou součástí bezpečnostního systému České republiky a jsou zřizovány k získávání, shromažďování a vyhodnocování informací z bezpečnostní oblasti. Tyto informace jsou určeny oprávněným adresátům, především ústavním činitelům, ale i jiným orgánům státu, kterým napomáhají při jejich rozhodování. Úlohou těchto služeb je upozorňovat na možné hrozby a napomáhat jejich eliminaci ve prospěch státu.

Představy, jež vykreslují zpravodajské služby jako organizace „pláště a dýky“, jsou na počátku 21. století jistým přežitkem. Ústředním konceptem dnešních demokratických států je idea základních lidských a občanských práv, která proměnila chování státu k jeho občanovi. Jeho součástí je zásada, že občanská práva individua mohou být narušena pouze výjimečně, a to vždy jen při ochraně jiného chráněného zájmu (např. národní bezpečnosti) a výlučně dle zákona.[130]

Smyslem a podstatou této práce bylo zpracovat přehledovou studii o zpravodajských službách České republiky s důrazem na činnosti, při nichž může docházet k zasahování do základních lidských práv a svobod. Z důvodu poměrně omezeného okruhu zdrojů, které se zabývají problematikou zpravodajských služeb, je práce určitou kompilací a analýzou stávající české i zahraniční literatury a zákonných úprav.

Jedním z nejzávažnějších zásahů do lidských práv garantovaných Listinou základních práv a svobod je odposlech telekomunikačního provozu, který je podrobován velmi kritickému zkoumání. Povolení k takovému odposlechu vydává předseda Vrchního soudu a musí splňovat předepsané náležitosti.

Samotná práce je koncipována do pěti kapitol, kdy první kapitola popisuje pojem zpravodajství, nastiňuje některé rozdíly v činnosti policie a zpravodajských služeb, rozděluje zpravodajské služby dle jejich působnosti a mandátu, popisuje principy jejich práce a rozděluje informace a jejich zdroje.

Druhá kapitola se zabývá výčtem jednotlivých oprávnění, kterými disponují zpravodajské služby a pod kterými si je možno představit především vedení jednotlivých evidencí o fyzických a právnických osobách, použití zpravodajských prostředků a techniky,

[130] BALABÁN, Miloš; STEJSKAL Libor a kol. *Kapitoly o bezpečnosti.* 2., změn. a dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2010, 483 s. ISBN 978-80-246-1863-0.

sledování, použití krycích dokladů a prostředků a využívání osob jednajících ve prospěch těchto služeb.

Třetí kapitola pojednává o kontrole zpravodajských služeb, která je velmi důležitá pro udržení těchto služeb v zákonných mezích. Jsou zde vyjmenovány a popsány jednotlivé orgány vnitřní a vnější kontroly.

Předposlední kapitola popisuje základní lidská práva a svobody, jejich vznik, ideu a postupný rozvoj až po dnešní chápání lidských práv. Vyjmenovává některé základní dokumenty sepsané o lidských právech a rozděluje je do jednotlivých kategorií. V závěru této kapitoly je popsána Listina základních práv a svobod a některé její články, které úzce souvisí s touto prací. V rámci této kapitoly jsou řešeny i odposlechy a jejich zákonný rámec.

V závěrečné kapitole jsou popsány vybrané případy stěžovatelů, jimž bylo dle jejich mínění zasahováno do základních práv a kteří se domáhali soudního rozhodnutí. Jedná se o případy řešené u Ústavního soudu České republiky a případy řešené u Evropského soudu pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku.

Jsem si vědom toho, že se mi v této práci nepodařilo obsáhnout téma zpravodajských služeb a lidských práv v plné míře. Mojí snahou bylo, v tomto pro zpravodajské služby poměrně bouřlivém období, poskytnout jeden z možných pohledů na tuto problematiku a potencionálnímu čtenáři přiblížit fungování zpravodajských služeb s důrazem na dodržování základních lidských práv.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie, sborníky, články

1. AULICKÝ, Petr. *Bezpečnostní správa České republiky se zaměřením na aktuální problematiku zpravodajských služeb*. Brno, 2009. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/108055/pravf_r/. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta.
2. BALABÁN, Miloš; Libor STEJSKAL a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. 2., změn. a dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2010, 483 s. ISBN 978-80-246-1863-0.
3. BERGER, Vincent. *Judikatura Evropského soudu pro lidská práva.* 7. franc. vyd. (2000), 1. čes. vyd. (2003). Překlad Bruno Jungwiert. Praha: IFEC, 2003, xx, 769 s. ISBN 80-864-1223-7.
4. BORN, Heinz a Ian LEIGH. *Zodpovednosť spravodajských služieb: právne normy a vhodná prax pre dohľad nad spravodajskými službami*. 1. slov. vydanie. Překlad Pavol Šiša, Juraj Kohutiar. Bratislava: Asociácia bývalých spravodajských služieb, 2007. ISBN 978-929-2220-693.
5. *CIBULA, Igor*. Politici a spravodajské služby. *In: Spravodajské služby v demokratickej spoločnosti: zborník príspevkov zo sympózia, Bratislava 25. novembra 2008.* 1. vyd. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2009, 112 s. ISBN 978-808-9363-285.
6. CLAUSEWITZ, Carl von. *O válce*. Vyd. 3., V nakl. Academia 1. Překlad Zbyněk Sekal. Praha: Academia, 2008, 749 s. Evropa, sv. 13. ISBN 978-802-0015-983.
7. *Česká bezpečnostní terminologie: výklad základních pojmů*. 1. vyd. Editor Petr Zeman. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2002, 186 s. Sborníky, Sv. č. 11. ISBN 80-210-3037-2.
8. DAHL, Robert. *O demokracii: Průvodce pro občany.* Přel. J. Foltýn. 1.vyd. Praha: Portál, 2001, 191 s. ISBN 80-717-8422-2.
9. EICHLER, Jan. *Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU a ČR*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2011, 214 s. ISBN 978-802-4619-569.
10. FILIP, Jan. *Ústavní právo České republiky: základní pojmy a instituty, ústavní základy ČR*. Dotisk 4. vyd. 2003 (Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk). Brno: Václav Klemm, 2011, 370 s. ISBN 9788090408388.
11. FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. Dotisk 2. vyd. 2001 (Masarykova univerzita). Brno: Václav Klemm, 2011, 328 s. ISBN 978-809-0408-371.

12. GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 343 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7385-6.
13. GERLOCH, Aleš. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. Vyd. 3., aktual. a dopln. Praha: Prospektrum, spol.s.r.o., 1999, 519 s. ISBN 80-717-5077-8.
14. HENDRYCH, Dušan. *Správní právo*. 5., rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, 793 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-717-9671-9.
15. HERMAN, Michael. *Intelligence services in the information age: theory and practice*. Reprint. London: Frank Cass, 2001. ISBN 978-071-4681-962.
16. CHURAŇ, Milan. *Encyklopedie špionáže: ze zákulisí tajných služeb, zejména Státní bezpečnosti*. 2. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Libri, 2000, 431 s. ISBN 80-727-7020-9.
17. *Kapitoly o bezpečnosti*. Vyd. 1. Editor Miloš Balabán, Jan Duchek, Libor Stejskal. Praha: Karolinum, 2007, 428 s. ISBN 978-802-4614-403.
18. KFIR, Moti a Ram OREN. *Agentka Mosadu: Silvia Rafaelová*. Praha. ISBN 978-80-206-1362-2.
19. KOMÁRKOVÁ, Božena. *Původ a význam lidských práv*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, 234 s. Odborná literatura pro učitele. ISBN 80-042-5384-9.
20. KRÁTKÝ, Jaromír. *Zpravodajské služby České republiky z pohledu de lege lata a de lege ferenda*. Brno, 2013. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/402951/pravf_m/?id=138263. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta.
21. KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011, 176 s. ISBN 978-80-7431-056-0.
22. KUČERA, Radomír. *Základy práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, 108 s. Distanční studijní opora. ISBN 80-210-3480-7.
23. LACKO, Branislav. *Informace a jejich využití. IT SYSTÉM*, 2011, roč. 3, č. 4, 52 s. ISSN: 1212-4567.
24. MATES, Pavel, Jindřich ŠKODA a František VAVERA. *Veřejné sbory*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, xx, 363 s. Právní monografie. ISBN 978-807-3576-042.
25. MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA a Michal MARKO. *Zpravodajství a zpravodajské služby*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 303 s. ISBN 978-807-3804-282.
26. PIEKALKIEWICZ, Janusz. *Historie špionáže: agenti, systémy, akce*. 1. české vyd. Praha: Naše vojsko, 2004, 565 s. ISBN 80-206-0738-2.

27. POKORNÝ, Ladislav. Základy právní úpravy činnosti zpravodajských služeb. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, 73 s. ISBN 978-807-2512-423.
28. POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2012, 150 s. ISBN 978-808-7284-216.
29. PONIKELSKÝ, Petr. *Organizace regionálního rozvoje*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola regionálního rozvoje, 2011. 126 s. ISBN 978-80-87174-10-4.
30. ROEWER, Helmut, Stefan SCHÄFER a Matthias UHL. *Encyklopedie tajných služeb ve 20. století*. Vyd. 1. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2006, 544 s. Universum (Euromedia Group). ISBN 80-242-1607-8.
31. SKORUŠA, Leopold. *Kontrola zpravodajských služeb*. Brno, 2009. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/169583/pravf_m/?id=213264. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta.
32. SMEKAL, Hubert. *Lidská práva v Evropské unii*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2009, 288 s. Monografie, Sv. 28. ISBN 978-802-1050-457.
33. SUNZI. *Umění války: The art of war*. 1. vyd. Překlad Radim Pekárek. Brno: B4U, 2008, 100 s. ISBN 978-80-903850-6-1.
34. ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v EU*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2003. ISBN 978-808-6395-524.
35. *Tajné služby ve světových dějinách: špionáže a utajené akce od antiky po současnost*. Vyd. 1. Editor Wolfgang Krieger. Olomouc: Fontána, 2006?, 364 s. ISBN 80-733-6300-3.
36. ZEMAN, Petr. *České zpravodajské služby po roce 1989*. In BALABÁN, Miloš; STEJSKAL Libor a kol. Kapitoly o bezpečnosti. 2., změn. a dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2010, 483 s. ISBN 978-80-246-1863-0.
37. ZOUBEK, Vladimír. *Lidská práva - globalizace - bezpečnost*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 461 s. ISBN 978-807-3801-038.
38. ZRŮN, Michal, ŘEHOŘOVÁ, Lucie. *Úvod do zpravodajství*, studijní text pro potřeby posluchačů předmětu Zpravodajské služby, Policejní akademie ČR v Praze, Praha, 2006

Zákony, a soudní rozhodnutí

39. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
40. Ústavní zákon. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. „ibid“
41. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů. „ibid“
42. Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. „ibid“
43. Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů. "ibid"
44. Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů. "ibid"
45. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
46. Zákon č. 153/1994 Sb. o zpravodajských službách ČR, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
47. Zákon č. 154/1994 Sb. o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů. "ibid"
48. Zákon č.166/1993 Sb. o Nejvyšším kontrolním Úřadu, ve znění pozdějších předpisů. "ibid"
49. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
50. Zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.
51. Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací, ve znění pozdějších předpisů. „ibid“
52. Zákon č. 67/1992 Sb., o Vojenském obranném zpravodajství. – neplatný.

Elektronické zdroje

53. *Bezpečnostní strategie ČR 2011* [on-line], [cit. 2014-1-21] Dostupné z <http://www.mzv.cz/file/699914/Bezpecnostni_strategie_CR_2011.pdf>
54. Doporučení 1713/2005 z, 23. června 2005, [cit. 2013-01-11]. Parlamentní shromáždění Rady Evropy [online]. Dostupné z : http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta05/ EREC1713.htm
55. *Evropský soud pro lidská práva*. Novinky.cz [online]. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://tema.novinky.cz/evropsky-soud-pro-lidska-prava
56. *Kdo je kdo: orgány odpovědné v ČR za vnitřní bezpečnost*. MV ČR [online]. 2010 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://www.mvcr.cz/clanek/kdo-je-kdo-organy-odpovedne-v-cr-za-vnitrni-bezpecnosti.aspx
57. KOHUTIAR, Juraj. *Spravodajská etika*. Asociácia bývalých spravodajských dostojníkov [online]. [cit. 2009-02-18]. Dostupné z: http://www.absd.sk/spravodajska_etika
58. *Kontrola a dohled: vnitřní kontrola*. BIS.cz [online]. BIS [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://www.bis.cz/vnitrni-kontrola.html
59. Ministerstvo vnitra České republiky. *Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení a plánování obrany státu* [online]. Praha, 2004 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://www.frydlantno.cz/mimoradne-udalosti/3_prirucky/7_Slovnik_KR.pdf
60. *Pojem lidských práv*. Juristic.cz [online]. 17. 7. 2000 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://mezinarodni2.juristic.cz/30481/clanek/mpv1.html
61. Rezoluce č. 113 ze 4. prosince 2002, [cit 2012-11-11]. Shromáždění Západoevropské Unie [online]. Dostupné z: http://www.assemblyweu.org/en/documents/sessions_ordinaires/pv/2002/pv09.php#P225_15553.
62. SCHNEIDER, Jan. *Struktura zpravodajského systému*. Europeum [online]. 2008 [cit. 2014-01-22]. Dostupné z: http://www.europeum.org/doc/pdf/Jan_Schnaider_zari_final.pdf.
63. *Statut Bezpečnostní rady státu*. In: Vláda.cz [online]. 2001 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/statut-doc_5.pdf
64. *Ústavní soud.* Novinky.cz [online]. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://tema.novinky.cz/ustavnisoud#utm_source=search.seznam.cz&utm_medium=hint&utm_term=definice+%C3%BAstavn%C3%ADho+soudu&utm_content=novinky

65. Vláda České republiky: *Výbor pro zpravodajskou činnost*. Vláda ČR. [online]. 2001 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/cz/ppov/brs/pracovni-vybory/zpravodajska-cinnost/vybor-pro-zpravodajskou-cinnost-3858/
66. ZEMAN, Petr. *Co je zpravodajství*. In: [online]. [cit. 2013-09-11]. Dostupné z: http://absd.sk/co_je_zpravodajství
67. ZEMAN, Petr. *Kdo je agent*. UZSI.cz [online]. ÚZSI [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: http://www.uzsi.cz/cz/kdo-je-agent.html.
68. ZEMAN, Petr. *Zpravodajské služby*. UZSI.cz [online]. ÚZSI [cit. 2013-03-09]. Dostupné z:http://www.uzsi.cz/cz/zpravodajske-sluzby.html
69. ZETOCHA, Karel. *Parlamentní kontrola zpravodajských služeb*. Europeum [online]. 2008 [cit. 2013-09-07]. Dostupné z:

    http://www.europeum.org/doc/pdf/Karel_Zetocha_skupinaII.pdf
70. ZETOCHA, Karel. *Úvod do studia zpravodajských služeb*. Vojenské rozhledy [online]. 2006, XV, XLVII [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: www.army.cz/avis/voj_rozhl.htm.
71. *Zpravodajské prostředky.* BIS.cz [online]. BIS [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: http://www.bis.cz/cz/zpravodajske-prostredky.html.
72. *Zpravodajské služby.* UZSI.cz [online]. UZSI [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: http://www.uzsi.cz/cz/co-delame.html
73. *Zpravodajské služby.* UZSI.cz [online]. UZSI [cit. 2013-09-11]. Dostupné z: http://www.uzsi.cz/cz/metody-sberu-zpravodajskych-informaci.html
74. *Zpravodajské služby.* UZSI.cz [online]. UZSI [cit. 2013-09-11]. Dostupné z: http://www.uzsi.cz/cz/proc-jsou-zpravodajske-sluzby-tajne.html
75. *601. skupina speciálních sil:* Úkoly 601. skupiny speciálních sil. [online]. [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: http://www.601skss.cz/ukoly.html

Judikáty

76. Nález Ústavního soudu, bod 26, sp. zn. I. ÚS 631/05 ze dne 7. 11. 2006.

    In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2. 3. 2014].
77. Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3038/07 ze dne 29. 2. 2008
    In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2. 3. 2014].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

BIS	Bezpečnostní informační služba.
BRS	Bezpečnostní rada státu
ČR	Česká republika
GCHQ	Government Communications Headquarters
HUMINT	Human Intelligence
IMINT	Image Intelligence
INT	Intelligence
MF	Ministerstvo financí
NSA	National security agency
OSINT	Open Source Intelligence
SIGINT	Signal Intelligence
ÚZSI	Úřad pro zahraniční styky a informace
VZ	Vojenské zpravodajství
VZČ	Výbor pro zpravodajskou činnost
ZS	Zpravodajské služby

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 - Bezpečnostní systém České republiky

PŘÍLOHA P. 1 - BEZPEČNOSTNÍ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY

K zajištění svých bezpečnostních zájmů Česká republika vytváří a rozvíjí komplexní hierarchicky uspořádaný bezpečnostní systém, který je propojením roviny politické (vnitřní a zahraniční), vojenské, vnitřní bezpečnosti a ochrany obyvatel, hospodářské, finanční, legislativní, právní a sociální.[131]

Vnější bezpečností státu se rozumí zajištění územní celistvosti, vnější svrchovanosti a nezávislosti státu, nedotknutelnosti jeho státních hranic a ochrana jeho zastupitelských úřadů, členů diplomatického sboru a dalších občanů (zejména v případě hrozby mimořádné události v zahraničí nebo po jejich vzniku). Vnější bezpečnost státu je stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby ohrožující stát a jeho zájmy zvnějšku a kdy je stát k eliminaci existujících a potenciálních vnitřních hrozeb efektivně vybaven a ochoten. Hrozby mohou být vojenské nebo ekonomické povahy, mohou mít charakter migrační vlny apod. Je to také souhrn mezinárodněpolitických, ekonomických a vojenských vztahů s okolními státy a koalicemi, jejichž prostřednictvím prosazuje své státní zájmy.[132]

Vnitřní bezpečnost státu v širším významu znamená zachování a zajištění vnitřních funkcí státu, ochranu jeho demokratických základů, ochranu vnitřního pořádku, bezpečnosti a zákonnosti, ochranu životů a zdraví, majetkových hodnot a životního prostředí před hrozbami majícími původ na území státu. Vnitřní bezpečnost státu je stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby ohrožující stát a jeho zájmy zevnitř a kdy je tento stát k eliminaci stávajících i potencionálních vnitřních hrozeb efektivně vybaven a k ní ochoten. Je to rovněž souhrn vnitřních podmínek a legislativních norem a opatření, kterými stát zajišťuje demokracii, ekonomickou prosperitu a bezpečnost občanů a kterými stanoví a prosazuje normy morálky a společenské vědomí.[133]

Základní funkcí bezpečnostního systému je plánování, řízení, koordinace a vyhodnocování činnosti jednotlivých prvků při zajišťování bezpečnosti státu. Zajišťování bezpečnosti ČR nemůže však být pouze záležitostí složek, které jsou k tomu výslovně určeny, ale svým

---

[131] *Bezpečnostní strategie ČR 2011* [on-line], [cit. 2014-1-21] Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/699914/Bezpecnostni_strategie_CR_2011.pdf>

[132] Ministerstvo vnitra České republiky. *Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení a plánování obrany státu* [online]. Praha, 2004 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://www.frydlantno.cz/mimoradne-udalosti/3_prirucky/7_Slovnik_KR.pdf

[133] Tamtéž

právně stanoveným podílem k němu přispívají jak státní orgány a orgány územní samosprávy, tak i právnické a fyzické osoby.[134]

Pro přijímání adekvátních a včasných rozhodnutí a efektivitu řízení je nepostradatelný dostatek kvalitních informací a údajů. Za shromažďování potřebných informací jsou v rozsahu své působnosti zodpovědné zpravodajské služby. Na sběr dat navazuje proces hodnocení rizik, plánování opatření a uskutečňování opatření a to jak v rámci jednotlivých dílčích prvků, tak na centrální úrovni.

Ústřední orgány státní správy

jsou složky státní moci, které vykonávají správu na věcně vymezeném úseku fungování společnosti. Jsou to správní úřady, které stojí na vrcholu správní hierarchie a jimž není nadřízen žádný jiný správní úřad, ale zpravidla vláda. Postavení ústředního orgánu státní správy musí být přiznáno tzv. kompetenčním zákonem, jímž se ústřední orgány státí správy zřizují a jímž se vymezuje jejich působnost a vzájemné vztahy.[135]

Institucionální ústřední prvky bezpečnostního systému [136]

Prezident republiky

má své úřední pravomoci z hlediska bezpečnosti státu dané Ústavou ČR a další platnou legislativou. Je vrchním velitelem ozbrojených sil. Má zvláštní postavení k vládě a k Bezpečnostní radě státu. Jednou z pravomocí, kterými prezident disponuje, je možnost zadávání úkolů zpravodajským službám. Této pravomoci může ovšem využít pouze s vědomím vlády.

Parlament

kromě schvalování zákonů týkajících se problematiky bezpečnosti státu rozhoduje o orientaci bezpečnostní politiky státu, rozhoduje o vyhlášení stavu ohrožení, válečného stavu a o účasti ČR v obranných systémech mezinárodních organizací, jejímž je ČR

---

[134] *Bezpečnostní strategie ČR 2011* [on-line], [cit. 2014-01-21] Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/699914/Bezpecnostni_strategie_CR_2011.pdf>

[135] PONIKELSKÝ, Petr. *Organizace regionálního rozvoje*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola regionálního rozvoje, 2011. 126 s. ISBN 978-80-87174-10-4, s 12.

[136] Více: *Kdo je kdo: orgány odpovědné v ČR za vnitřní bezpečnost.* MV ČR [online]. 2010 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://www.mvcr.cz/clanek/kdo-je-kdo-organy-odpovedne-v-cr-za-vnitrni-bezpecnosti.aspx

členem, dává souhlas k vyslání ozbrojených sil mimo území republiky a k pobytu cizích vojsk na území republiky.

Vláda

je ústředním výkonným orgánem státní moci, který uskutečňuje bezpečnostní politiku státu. Je odpovědná za řízení a funkčnost celého bezpečnostního systému státu. Je oprávněna vyhlašovat nouzový stav v případě závažných krizových situací, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty nebo vnitřní pořádek a bezpečnost. Za stanovených podmínek rozhoduje o vyslání ozbrojených sil ČR mimo území ČR a o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR, a to nejdéle na dobu 60 dnů. Dle § 7 zákona 153/1994 Sb. „za činnost zpravodajských služeb odpovídá a koordinuje ji vláda". Vláda prostřednictvím ministerského předsedy zadává úkoly, určuje priority a směry, jimiž by se měly zpravodajské služby zabývat. Zároveň je jedním z příjemců zpráv od zpravodajských služeb. Zákon č.153/1994 Sb. v § 5 definuje, z jakých oblastí lze informace vyžadovat. V případě předávání informací vládě je zapotřebí podotknout, že komunikace s vládou probíhá prostřednictvím ministrů vnitra (ÚZSI) a obrany (VZ). Samostatnou kapitolou je BIS, která je podřízena přímo vládě a k předávání zpráv dochází prostřednictvím ředitele této služby.

Institucionální územní prvky bezpečnostního systému

Mezi tyto prvky řadíme jak orgány obcí (obcí s rozšířenou působností), tak orgány krajů a dalších územních správních úřadů. Tyto orgány především zajišťují bezpečnost v rámci svého správního území a orgány kraje se podílejí na zabezpečování bezpečnostního systému.

Dalšími prvky bezpečnostního systému jsou občané, různé dobrovolnické služby (Sbory dobrovolných hasičů, Speleologická záchranná služba ČR apod.), a právnické osoby (soukromé bezpečnostní služby, obecní policie a další).

Bezpečnostní rada státu

Bezpečnostní rada státu byla zřízena dle čl. 9 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.

Bezpečnostní radu státu tvoří předseda vlády a další členové vlády podle rozhodnutí vlády. Složení a činnost vlády je upřesněna usnesením vlády ČR[137] ze dne 10. června 1998 č. 391 o Bezpečnostní radě státu a o plánování opatření k zajištění bezpečnosti ČR, ve znění pozdějších změn a doplnění.

Bezpečnostní rada státu (BRS) je stálým pracovním orgánem vlády ČR pro koordinaci problematiky bezpečnosti České republiky a přípravu návrhů k jejímu řešení.[138] V rámci této rady působí **čtyři stálé pracovní výbory** a **Ústřední krizový štáb** jako pracovní orgán BRS pro zabezpečení řešení krizových situací nebo jiných závažných situací týkajících se bezpečnostních zájmů. Pro potřeby této práce dále rozvedeme pouze výbor pro zpravodajskou činnost.

Výbor pro zpravodajskou činnost

Usnesením vlády č. 423 z 3. května 2000 byla transformována Rada pro zpravodajskou činnost (zřízena usnesením vlády č. 676 ze dne 2. prosince 1992) do systému Bezpečnostní rady státu a vznikl Výbor pro zpravodajskou činnost, který je stálým orgánem Bezpečnostní rady státu.

Tento výbor je dle čl. 1 odst. 1 stálým meziresortním orgánem Bezpečnostní rady státu pro koordinaci činnosti zpravodajských služeb České republiky a plánování opatření k zajištění zpravodajské činnosti a spolupráci státních orgánů, které získávají, shromažďují a vyhodnocují informace nezbytné pro zajištění bezpečnosti České republiky. V současnosti má Výbor 8 členů.[139] Předsedou Výboru je předseda vlády, místopředsedou Výboru je místopředseda vlády a ministr vnitra. Dalšími členy Výboru jsou ministr

---

[137] Bezpečnostní rada státu (BRS) dle usnesení Vlády České republiky ze dne 16. července 2013, č. 542 v souladu s článkem 9 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky stanoví, že BRS má 10 členů. Předsedou BRS je předseda vlády, místopředsedou je 1. místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí, členy jsou místopředsedkyně vlády a předsedkyně Legislativní rady vlády, ministr vnitra, ministr obrany, ministr financí, ministr průmyslu a obchodu, ministr dopravy, ministr zdravotnictví, ministr životního prostředí. Schůze BRS se dále účastní guvernér České národní banky, místopředseda Správy státních hmotných rezerv, vedoucí úřadu vlády ČR a ředitel sekce pro obranu a bezpečnost Úřadu vlády. Viz *Statut Bezpečnostní rady státu.* In: Vláda.cz [online]. 2001 [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/statut-doc_5.pdf

[138] Bezpečnostní radu státu tvoří předseda vlády a další členové vlády podle rozhodnutí vlády. Právo účasti na schůzích a projednávání otázek spadajících do působnosti této rady s jejími členy má prezident republiky.

[139] Viz Usnesení vlády ze dne 16. července 2013 č. 542.

zahraničních věcí, ministr obrany, ředitel BIS, ředitel ÚZSI, ředitel VZ a vedoucí Úřadu vlády ČR. Schůze Výboru svolává jeho předseda pravidelně v řádném termínu, nejméně však jednou za tři měsíce, nebo dle potřeby. Výbor může dle čl. 7 vytvářet k projednání věcné problematiky **podvýbory a odborné pracovní skupiny** a jmenovat jejich vedoucí. [140]

Výbor pro zpravodajskou činnost má zřízeny čtyři stálé pracovní orgány, z nichž nejdůležitějším je **Společná zpravodajská skupina**.

Společná zpravodajská skupina vznikla v roce 2003 z iniciativy BIS a v prvních letech své existence zasedala na její půdě. V roce 2005 byla usnesením Bezpečnostní rady státu institucionalizována jako stálý pracovní orgán Výboru pro zpravodajskou činnost. (VZČ)

Společná zpravodajská skupina je určena pro zabezpečování výměny zpravodajských informací a zajišťování koordinace mezi zpravodajskými službami ČR, Policií ČR, ministerstvem vnitra a ministerstvem zahraničních věcí. Věcná působnost Společné zpravodajské skupiny spočívá v zajišťování efektivní výměny informací a součinnosti mezi vyjmenovanými subjekty.

Nelze opomenout důležitou poznámku. Výbor samostatně nevyvíjí zpravodajskou činnost.

[140] *Vláda České republiky: Výbor pro zpravodajskou činnost.* Vláda ČR. [online]. 2001 [cit. 2014-01-18]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/cz/ppov/brs/pracovni-vybory/zpravodajska-cinnost/vybor-pro-zpravodajskou-cinnost-3858/